

Pregledni rad

UDK: (78.085.2+793.322)(210.7Silba)“18/19“
394.3:780.6](210.7Silba)“18/19“

Prof. dr. sc. Nikoli Bubli u spomen

NACRTAK

Upotpunjavajući dostupne pisane izvore, podacima iz sačuvane arhivske građe i nekoliko usmenih svjedočanstava, kao i podacima iz obiteljske usmene predaje, pokušalo se dati prilog poznavanju glazbenog života otoka Silbe. No, s obzirom na to da su podatci o glazbenom životu otoka Silbe prilično oskudni, za sada je bilo moguće prikazati tek razvoj tradicijske, odnosno plesne glazbe otoka Silbe, osobito najstarijeg sačuvanog silbenskog plesa - sibenskog tanca. Također, pokušalo se popisati sva glazbala koja su se, u različitim razdobljima, na otoku svirala, s posebnim osvrtom na tri najznačajnija glazbala u povijesti glazbovanja na otoku Silbi: mijeh, ljericu i harmoniku.

Ključne riječi: otok Silba, gradski plesovi, sibenski tanac, jadranska lira, harmonika

UVOD

O glazbenom životu najsjevernijeg dalmatinskog otoka do sada je napisano i objavljeno tek nekoliko kraćih članaka te jedan diplomski rad. Upravo zahvaljujući tim radovima, arhivskoj građi i građi s terenskih istraživanja provedenih u nekoliko navrata na otoku Silbi, kao i podacima objavljenim u raznim časopisima, knjigama i novinskim člancima, moguće je dati koliko-toliko potpun pregled povijesti glazbenog života otoka Silbe. Pritom stalno treba imati na umu da točnost pojedinih sačuvanih podataka nije moguće provjeriti pa iz tog razloga pojedinim pjesmama i plesovima nije moguće sa sigurnošću utvrditi izvorni oblik.

Iako je o raznim dijelovima kulturnog i društvenog života otoka Silbe objavljeno više preglednih, stručnih i znanstvenih priloga u dnevnom tisku, časopisima, knjigama i monografiji »Otok Silba: prirodno i kulturno blago«, kao i nekoliko memoarskih zapisa i putopisa, ipak treba ukazati na činjenicu da je objavljena i neobjavljena građa u određenoj mjeri nepotpuna pa je svaki novi prilog, svaki zapisani podatak od velike važnosti, kako znanstvenicima koji proučavaju povijest Silbe tako i stanovništvu tog, površinom nevelikog, otoka zadarskog arhipelaga, kao i brojnim zaljubljenicima u otok, odnosno u kulturnu baštinu otoka Silbe.

Dakako, u različitim okolnostima i pod različitim utjecajima, dolazilo je do brojnih promjena u društvenom, pa tako i u glazbenom životu otoka Silbe, prvenstveno u načinu izvođenja pojedinih plesova, odnosno u odabiru glazbala kojim su ti plesovi praćeni, ali i u izgledu muške i ženske narodne nošnje domicilnog stanovništva. Stoga je danas gotovo nemoguće odrediti u kojoj je mjeri sačuvana izvornost pojedinih melodija i stihova silbenskih pjesama, odnosno koliko su tijekom vremena te pjesme i plesovi izmijenjeni. Ipak, zahvaljujući ranijim zapisima i pojedinim sjećanjima, moguće je barem naslutiti njihove izvorne oblike.

1. DRUŠTVENO-KULTURNE PRILIKE

Na svojim su putovanjima svijetom silbenski pomorci upoznawali različite kulture.¹ Dio novih saznanja, koja su za to vrijeme stekli, prenijeli su svojim sumještanima. Međutim, osim prenesenih utisaka, na društveni, a time i na glazbeni život otoka Silbe utjecao je i stalni priljev doseljenika, kao i boravak povremenih posjetitelja iz raznih krajeva Dalmacije, Istre i Kvarnera, ali i iz Bosne, Italije, Pontoške oblasti i Rusije (Milojević, 1933: 204; Vigato, 2013 b: 195).² Proučavanjem graditeljske baštine mjesta Silbe, govora i običaja stanovništva tog otoka, ali i legendi, molitava i pjesama koje su se prenosile usmenom predajom, kao i melodija starih silbenskih plesova, taj utjecaj se jasno iščitava. Ipak, kulturna baština otoka zbog toga nije manje zanimljiva.

Premda su se gašenje brodarstva, sredinom XIX. stoljeća, kao i propast vinogradarstva krajem istog stoljeća značajno odrazili na svakodnevicu stanovništva otoka Silbe, društveni život je krajem tog stoljeća i u prvoj polovici XX. stoljeća bio iznimno bogat. Naime, u tom je razdoblju na Silbi djelovalo više društava, primjerice: Kulturno-prosvjetno društvo »Bog i otadžbina«, osnovano u ožujku 1884. (***, 1914: [2]; Starešina, 2004: 16)³; društvo »Pučka sloga«, koje je od prosinca 1912. do siječnja 1920. djelovalo pri Potrošno-obrtnoj zadruzi (***) Zapis sjednica Ravnateljstva: 28, 73); Društvo za poljepšanje mjesta i promet stranaca, osnovano 1930. (Brkić-Vejmelka, 2013: 287)⁴; Hrvatsko sokolsko društvo⁵ i Klub Vidovićevog prosvjetno-etičkog pokreta »Silba«.⁶

---

1 Brodovi silbenskih pomoraca plovili su Jadranom, ali i drugim europskim morima, najčešće Crnim i Sredozemnim morem (Jurić, 1910: 13; Juras, 1928: 443) te oceanima.

2 Na Silbi je zabilježeno preko 80 prezimena, uglavnom hrvatskog i talijanskog podrijetla (Bošnjak, 1961: 23-24).

3 U sklopu tog Društva je bila otvorena i čitaonica. U njoj su se povremeno održavali plesovi i razne priredbe (Starešina, 2004: 16).

4 Poslije dvije godine Društvo je preimenovano u Udruženje za unapređenje turizma (Brkić-Vejmelka, 2013: 287).

5 Prema sjećanju Silbenke Sonje Motušić, Društvo je djelovalo u prostorijama nekadašnje sirane, današnjeg restorana »Žalić« (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin), gdje su se povremeno održavale i plesne večeri (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin).

6 Osim fotografije, snimljene u dvorištu obitelji Marinić, najvjerojatnije tridesetih godina

Od 1928. na otoku djeluje i mješoviti crkveni zbor, kojim, uz kraće prekide, od 1929. do danas ravnaju časne sestre iz družbe Klanjateljica Krvi Kristove (**Kronika).⁷ Prije dolaska časnih sestara na otoku je djelovao muški crkveni zbor koji je bio smješten iza glavnog oltara župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin).

U prvoj polovici XX. stoljeća, a naročito po završetku II. svjetskog rata, došlo je do značajnih promjena u dotadašnjem gospodarskom i političkom ustroju društva, što se odrazilo na kulturni, odnosno na glazbeni život pojedinih zajednica i društva u cijelosti. Stanovnici manjih naselja su se zbog školovanja i zaposlenja trajno selili u gradove. U novim su sredinama odbacivali običaje svojih predaka, često nesvjesni činjenice da bi barem dio tih običaja trebali sačuvati za buduće naraštaje. Te promjene su se odrazile i na glazbeni život otoka Silbe. No zalaganjem nekoliko zaljubljenika u kulturnu baštinu otoka, a naročito članova obitelji Sindičić, silbenski plesovi su, u koliko-toliko izvornom obliku, do danas sačuvani (Gugić, 2018: 26; Bolfan, 2018).

2. PLESIVI OTOKA SILBE

Osim pjevanjem, stanovnici otoka Silbe svoje su slobodno vrijeme ispunjavali i plesom. O točnom broju plesova koji su se na Silbi plesali - tancali, vremenu kada su se na Silbi udomaćili, načinu izvođenja, kao i o mjestima na kojima su se plesne zabave održavale, nije moguće sa sigurnošću govoriti. Ipak, na osnovi prikupljenih podataka, moguće je proniknuti u taj dio svakodnevice nekadašnjeg stanovništva otoka Silbe.⁸

Prema podacima prikupljenim u dosadašnjim istraživanjima, na Silbi se, u raznim prigodama, plesalo više različitih plesova. Međutim, dostupna građa o tom dijelu glazbenog života otoka Silbe donekle je manjkava pa se prikaz silbenskih plesova uglavnom svodi na razdoblje od sredine XIX. do sredine XX. stoljeća.

XX. stoljeća, podatci o tom Društvu su za sada nepoznati. Fotografija se čuva u arhivu obitelji Kuljerić.

⁷ Silbenska zajednica sestara Klanjateljica Krvi Kristove osnovana je 1. veljače 1927. godine. Na Silbu ih je pozvao umirovljeni župnik pok. don Šime Lovrović, a dočekao ih je njegov nasljednik, tadašnji župnik, pok. don Hinko Brnetić (Šutić i Kezić, 1984: 129). Nastanile su se u dijelu obiteljske kuće Rasol, koji im je ustupio pomorski kapetan pok. Zamarija Rasol. Naknadno im je svoj dio ustupio i njegov sin, kanonik, pok. don Vinko Rasol (Ujjević, 1932 b: 4; Šutić i Kezić, 1984: 129). Po dolasku na otok, časne sestre su preuzele brigu za odgoj djece predškolske dobi te su podučavale mlade djevojke kućanskim poslovima (Ujjević, 1932 b: 4; Šutić i Kezić, 1984: 129-130; **Kronika). Nakon nekoliko godina započele su i s glazbenim obrazovanjem silbenske djece (Brusić, 1992: 35; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

⁸ ([Milčetić], 1887 b: [4]; Ga[š]pić, 1923: 4; ***, 1924: 6; ***, 1936: 7.; Taš, 1953 b: 1-2, 4, 14-17; Pinčić, 1958: 14-16; Starešina, 1971: 72-73; Ivančan, 1973; Povrzanović i Liptak, 1980; Samboni, [1980]: 9-10; Čapo, 1983: 11-13; Nikočević, 1983 b: 17-18; Povrzanović, 1983: 41-42; Sindičić, 1986/1987; Podgorelec, 2008: 239; Ruždija, 2013: 238-247; Vigato i Vigato, 2018: 11, 47 bilj. 55).

Premda su u do sada objavljenim radovima spomenuti razni plesovi: kvadrilja, manfrina, mazurka, polka, valcer, srbijanka i tango (***, 1924: 6; Pinčić, 1958: 16; Stojanović, 1972: 18; Samboni, [1980]: 9; Povrzanović, 1983: 42; Vigato i Vigato, 2018: 11), u kulturnoj baštini otoka Silbe najznačajnije mjesto zauzimaju plesovi koji se na raznim svečanostima još uvijek redovito izvode. Uz sibenski⁹ tanac, najstariji sačuvani ples otoka Silbe (Ivančan, 1973; Ruždija, 2013: 238), na Silbi se u svečanim prigodama danas plešu tek četiri gradska plesa: boem - bohemija¹⁰, kvatropaši - tal. *quattro passi*¹¹, postolina¹² i šotiš¹³. Iako su u prvoj polovici XX. stoljeća ti plesovi potisnuti tada popularnim plesovima, zahvaljujući Izvornoj folklornoj skupini »Silba«¹⁴, do danas su sačuvani.

Prema nekoliko usmenih svjedočanstava, današnji način izvedbe silbenkih plesova uvelike se razlikuje od načina izvedbe tih plesova iz razdoblja oko II. svjetskog rata.¹⁵ To potvrđuje navod u knjizi »Pomorstvo Silbe« pok. prof. Petra Starešine, prema kojem je posljednji plesač i svirač sibenskog tanca u izvornom obliku bio Silbenjanin pok. Ante (Toni) Gašparov - Jadre koji je, s navršениh 90 godina života, preminuo u Trstu 1965. (Starešina, 1971: 73 bilj. 466), kao i članak objavljen sredinom kolovoza 1972.¹⁶ te građa s terenskih istraživanja, provedenih u drugoj polovici XX. stoljeća, pohranjena u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Naime, notni zapisi uvršteni u građu iz istraživanja studenata etnologije, kao i snimke istaknutog hrvatskog etnokoreologa i koreografa pok. dr. sc. Ivana Ivančana iz 1973. svjedoče o tomu da su u međuvremenu i melodije donekle izmijenjene (Ivančan, 1973; Povrzanović i Liptak, 1980)

9 Osim pridjeva *sibenski*, na Silbi su u upotrebi još četiri pridjeva izvedena iz imena tog otoka: *silbanski*, *silbenski*, *silbljanski* i *silpski*. Međutim, u skladu s govorom domicilnog stanovništva i normama hrvatskog standardnog jezika, pridjev *silbenski* se izdvaja kao najprikladniji (Vigato, 2013 a: 14-16).

10 /Primjer 1/.

11 /Primjer 2/. Taj ples je izvedenica plesa *Siebenschritte* (sedam koraka), koji je nastao vjerojatno u XVIII. stoljeću te se početkom XIX. stoljeća proširio Europom (Ruždija, 2013: 243). U početku je služio za podučavanje djece plesu (Cornoldi, 2002: 349). To je jedini silbenski ples uz koji se i sada pjeva (Brusić, 1992: 37) /Primjer 3-4/. Zabilježeni su hrvatski i talijanski stihovi koji su se na Silbi pjevali /Prilog 1/. Melodija ovog plesa izvorno potječe iz Južnog Tirola. Moguće je da je na Silbu prenesena iz Istre ili Venecije.

12 /Primjer 5/. Pretpostavlja se da je naziv plesa nastao zbog kretnji nogu kojima plesači, prilikom plesanja, pokazuju potplate svojih cipela pa ga povezuju sa škotskim plesom *My shoes* (Ivančan, 1973; Ruždija, 2013: 245). Na Silbu su ga iz Amerike prenijeli iseljenici (Ivančan, 1973).

13 /Primjer 6/. Također izvedenica plesa *Siebenschritte* (Ruždija, 2013: 243). Naziv plesa je nastao od njemačke riječi *schottisch* - škotski (Bonifačić, 2004/2005: 67 bilj. 14).

14 IFS »Silba« je osnovana 1969. kao neformalna udruga te njezini članovi od tada neumorno rade na očuvanju i promicanju silbenske folklorne baštine. U studenom 1997. održana je osnivačka skupština, a poslije nekoliko mjeseci, 13. veljače 1998., IFS »Silba« je registrirana kao udruga građana (Gugić, 2018: 26; Bolfan, 2018; Usmeni podatak - Zlatan Sindičić) /Prilog 2/.

15 (Kazivači su htjeli ostati nepoznati.)

16 (Rasol, 1972: 7).

/Sl. 1/. No, s obzirom na to da do druge polovice XX. stoljeća nije bilo cjelovitih zapisa melodija silbenkih plesova i da izvedba ovisi o tehničkim mogućnostima glazbenika koji je izvode, promjene nastale vremenom nisu neuobičajene. Tim više što notni zapis ovisi i o vještini zapisivača. Stoga se današnji način plesanja može promatrati kao još jedan korak u razvoju silbenkog folklor.

Slika 1. Notni zapis Sibenskog tanca

16 tala / 16 sek
C# G# 2

A

B

A, B

92

Uz iseljavanje i razvoj turizma, uslijed kojih je došlo do brojnih promjena u životu Silbenjana i njihovih potomaka, mogući razlog promjene načina plesanja krije se i u činjenici da se nekada plesalo na navoštenom drvenom podu (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin), a danas se uglavnom pleše na betonskoj podlozi. Također, treba imati na umu da su naraštaji stasali do sredine XX. stoljeća odrastanjem usvajali plesne korake koji se prilično razlikuju od plesnih koraka nastalih pojavom *rock and rolla* i kasnijih glazbenih

stilova, što se, dakako u određenoj mjeri, odrazilo i na način na koji mlada pokoljenja izvode tradicijske i gradske plesove. Vjerojatno su i zbog toga nekadašnje graciozne kretnje, zamijenjene donekle krućim pokretima.

U prvoj polovici XX. stoljeća stanovništvo otoka Silbe plesalo je i *charleston*, engleski (ingliš) valcer, fokstrot, *one step* (vanstep), rašpu i *swing* (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Tridesetih godina XX. stoljeća, braća Brajević, pok. Frane (saksofonist i violinist) i pok. Ljubo (trubač) iz Splita, sinovi Silbenke pok. Marije Brajević rođ. Lovrović, u ljetnim su mjesecima s prijateljima i rođacima na Silbi svirali *jazz* i tada popularne pjesme - šlagere, koje su mlađi mještani brzo usvojili (U[jević], 1932 b: 5; Usmeni podatak - Terezija Brajević i Miroslava Rismondo rođ. Brajević).¹⁷ Uglavnom su svirali u dvorištu vlastite obiteljske kuće - Cinkvićov dvor, čiju je izgradnju financirao njihov predak, pomorski kapetan pok. Josip Garofolo (Usmeni podatak - Terezija Brajević i Miroslava Rismondo rođ. Brajević).¹⁸ Krajem 60-ih godina XX. stoljeća u silbenski plesni repertoar uvršteni su, u to vrijeme novi plesovi: *rock and roll* i *twist* (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Zlatan Sindičić).

O mjestu i načinu izvođenja plesova u prošlosti sačuvano je malo podataka. Prema jednom starijem zapisu, na Silbi se do kraja XVIII. stoljeća plesalo kolo pod vodstvom popova glagoljaša ([Milčetić], 1887 b: [4]).¹⁹ Kao mjesto izvođenja kola navedeno je igralište - igrišće pri Arniću (Starešina, 1971: 72; Ivančan, 1973).²⁰ Nije poznat razlog ni točno vrijeme napuštanja te lokacije. Naime, prema jednom usmenom svjedočanstvu, na otvorenom se plesalo do kraja XVIII. stoljeća (Starešina, 1971: 72). No, ukoliko je točan podatak da se ples odvijao nedjeljom i blagdanom, nakon crkvenog obreda (Starešina, 1971: 72; Ivančan, 1973), moguće je da se napuštanje igrišća dogodilo tek sredinom XIX. stoljeća, oko 1850., kada je zbog velikog porasta broja stanovnika posvećena novosagrađena župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije (Bianchi, 2011: 50).

Prema predaji, u prošlosti se plesalo i na gumnu pokraj crkve sv. Ivana Krstite-lja²¹, ali nije poznato u kojem razdoblju (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja

¹⁷ Brajevići su sudjelovali i u glazbenom životu rodnog grada (Bošković, 2013: 12 bilj. 14).

¹⁸ U tom su dvorištu mještani Silbe povremeno igrali tombolu - tombulu (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

¹⁹ Prilično iscrpan opis stanja na otoku Silbi u rujnu 1883., objavljen u Narodnim novinama početkom 1887., potpisan je samo malim slovom »ć« ([Milčetić], 1887 a: [4]; [Milčetić], 1887 b: [4]; [Milčetić], 1887 c: [4-5]). No, usporedba s drugim Milčetićevim zapisima o Silbi, navodi na zaključak da je upravo taj poznati hrvatski etnograf i folklorist autor tog opisa (Milčetić, 1884: 112-116; Milčetić, 1895: 92-131; Milčetić, 1896: 303; Milčetić, 1917: 5-7). Popis s ukupno 137 imena silbenskih popova glagoljaša sastavio je veloiški župnik, pok. don Vladislav Cvitanović (Cvitanović, 1952: 13-22, 25).

²⁰ Toponim Arnić (Arnij) odnosi se na nekadašnju lokvu na zemljištu u blizini tadašnje župne crkve sv. Marka. S obzirom na to da je zemljište tijekom vremena zapušteno te da je lokva u međuvremenu presušila, toponim se više ne upotrebljava (Starešina, 1971: 72 bilj. 459; Skračić, 1996: 252).

²¹ To potvrđuju i stihovi pjesme »Tanac na guvnu« koju je na Silbi, 1980., prema pjevanju

Motušić rođ. Lukin). U jednom izvještaju s kraja XIX. stoljeća kao mjesto održavanja plesa navedeno je i dvorište tadašnjeg načelnika Silbe, pok. kapetana Petra Marinića (***, 1880: [3]). Otprilike u istom razdoblju plesovi su se počeli održavati u zatvorenim prostorijama.²²

Koliko je poznato, tijekom XIX. stoljeća u silbenskim se gostionicama plesao isključivo sibenski tanac (Starešina, 1971: 73). Primjerice, u gostionici pok. Filipa Polovića, u kojoj se povremeno plesalo i do sredine XX. stoljeća (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin). Međutim, pri samom kraju tog stoljeća, od 1885., na Silbu su iz Trsta počeli pristizati gradski plesovi (Starešina, 1971: 73).²³

U prvoj polovici XX. stoljeća ples se redovito odvijao u trima zatvorenim prostorima - šalama: kod Bogdanićevih, u gostionici pok. Ivana Jurića i u dvorani Zadružnog doma²⁴ (Ivančan, 1973; Čapo, 1983: 11; Sindičić, 1986/1987; Vigato i Vigato, 2018: 47).²⁵ Plesalo se i u kućama (Jurić, 1910: 15; Taš, 1953 b: 2, 16; Ivančan, 1973) te na trgiću ispred zgrade Zadružnog doma (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin). U drugoj polovici tog stoljeća plesne zabave su se održavale i na čistini iza odmarališta »Apatin« (Usmeni podatak - Ivan Lovrin), na terasi odmarališta »Mirta«, na Mulu (Brišić, 1992: 40; Usmeni podatak - Zlatan Sindičić) i ispred glavnog ulaza u župnu crkvu (Usmeni podatak - Zlatan Sindičić).

Tijekom godine ples se održavao svake nedjelje poslijepodne i navečer te praznikom, osim za vrijeme korizme (Taš, 1953 b: 16; Ivančan, 1973; Povrzanović, 1983: 42; Podgorelec, 2008: 239; Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol i Sonja Motušić rođ. Lukin). Za vrijeme poklada ples se održavao svaki dan, osim petkom (Taš, 1953 b: 2, 16, 17; Ivančan, 1973; Čapo, 1983: 11) i u tom su razdoblju plesne svečanosti bile najposjećenije (Taš, 1953 b: 17; Ivančan, 1973). Za blagdan Velike Gospe, 15. kolovoza, Silbenjani su išli plesati na Olib, a za Malu Gospu, 8. rujna, na Premudu. Olibljani bi im povremeno uzvratili posjet (Ivančan, 1973).

Silbenke pok. Marije (Marice) Sindičić rođ. Supičić, zapisala prof. dr. sc. Maja Povrzanović Frykman (Povrzanović, 1983: 34-35).

²² Pretpostavlja se da do tada na Silbi nisu postojale dovoljno velike prostorije (Ivančan, 1973).

²³ Na snimci koja se čuva u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu kao godina početka pristizanja gradskih plesova navedena je 1880. (Ivančan, 1973).

²⁴ Izgradnja Zadružnog doma započeta je 1. svibnja 1911. godine. Poslije točno osam mjeseci, 1. siječnja 1912., uprava Potrošno-obrtne zadruge preuzela je zgradu na korištenje (Marinić, 1933: 8). Sredinom 1934. zgrada je djelomično nadograđena (***) Zapis sjednica Glavnih skupština: 110). (Bošković, 2020).

²⁵ U jednoj dvorani plesali su stariji i oženjeni, u drugoj mladi, a u trećoj djeca (Čapo, 1983: 11; Povrzanović, 1983: 42; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Ponekad su se održavale i četiri plesne zabave istovremeno (Ivančan, 1973; Povrzanović, 1983: 42).

Sredinom tridesetih godina XX. stoljeća plesne zabave su se razlikovale i po političkom opredjeljenju sudionika pa su tako u jednoj dvorani plesali jeftićevci, a u drugoj mačekovci (Ivančan, 1973).

Neudane djevojke na ples su išle isključivo u pratnji roditelja, koji su ih nadzirali, dok je djeci bilo dopušteno sudjelovati samo na za njih posebno organiziranim plesovima (Ivančan, 1973; Sindičić, 1986/1987; Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol i Sonja Motušić rođ. Lukin).²⁶ Premda su se povremeno održavale i plesne zabave za starije stanovništvo, stariji su smjeli sudjelovati i na plesnim zabavama mladih (Ivančan, 1973).

Prema zapisima, obavijest o mjestu i vremenu održavanja plesa mještani su dobivali od glasnika - kride (Ivančan, 1973; Povrzanović, 1983: 42)²⁷, koji bi prošetao selom te bi izvikivao te podatke ili druge proglose (Ivančan, 1973; Maštrović, 1979: 36; Paštrović, 1984: 63; Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol, Marija Lukin i Sonja Motušić rođ. Lukin).²⁸ Plesom je ravnao *capo di ballo* - vođa plesa, koji je bio zadužen za organizaciju plesa i za održavanje reda u dvorani²⁹, dok je za glazbenu pratnju bio zadužen zvonar - šenadur (Ivančan, 1973; Čapo, 1983: 11; Povrzanović, 1983: 42; Sindičić, 1986/1987)³⁰, koji je, ukoliko se ples odvijao u dvorani Zadržnog doma, sjedio na povišenom mjestu uz zapadni ulaz na pozornicu (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin). Djevojke su sjedile uz zidove uokolo plesnog podija, a mladići su stajali pokraj ulaznih vrata, odakle su mogli birati hoće li zaplesati ili će otići u drugu prostoriju u kojoj su držali alkoholna pića (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Ivan Lovrin). Ukoliko bi nastupalo više glazbenika, dok bi se oni odmarali, šenadur je bio zadužen za rukovanje gramofonom, kojih je u razdoblju prije II. svjetskog rata na otoku bilo nekoliko (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).³¹

26 Za vrijeme karnevala, na svakoj plesnoj svečanosti, djeci bi bio namijenjen jedan ples - »jir za dicu« (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Sonja Motušić i Tonko Paulina su naglasili da se taj ples zvao »jir«, a ne »dir« (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Tonko Paulina).

27 Pretpostavlja se da je pojam krida nastao od talijanske riječi *gridare*, što znači vikati (Povrzanović, 1983: 42 bilj. 32). U svojoj knjizi pok. ing. Manfred Paštrović je zapisao izraz grida, a ne krida (Paštrović, 1984: 63).

28 Prema svjedočenju Silbenki Paškvaline Lovrović, Marije Lukin - Lučke i Sonje Motušić, sredinom XX. stoljeća, pojava kride se uglavnom odnosila na prodaju mesa, ribe ili pozive na sastanke, a ne na održavanje plesa (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol, Marija Lukin i Sonja Motušić rođ. Lukin).

29 Svojevremeno je taj posao revno obavljao pok. Antun Supičić - Talijančić (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

30 U svom je studentskom radu prof. dr. sc. Jasna Čapo Žmegač navela da je izvedbu silbenkih plesova na harmonici pratio zvonar - šonadur (Čapo, 1983: 11). Međutim, na otoku Silbi su tu osobu najčešće zvali šenadur (Ivančan, 1973; Povrzanović, 1983: 42; Ruždija, 2013: 239; Usmeni podatak - Sonja Motušić, rođ. Lukin). Taj pojam je nastao od talijanske riječi *suonatore*, što znači svirač (Povrzanović, 1983: 42 bilj. 31).

31 Gramofon obitelji Brnetić je u drugoj polovici XX. stoljeća odnesen s otoka te je naknadno uništen (Usmeni podatak - Tatjana Sterle). Gramofon obitelji Jurić i ploče uz koje su mještani Silbe nekada plesali, čuvaju se u Zadru, u obiteljskom domu potomaka nekadašnjeg silbenkog ugostitelja pok. Ivana Jurića (Usmeni podatak - Marin Jurić). Gramofon obitelji Lovrović je s vremenom izgubljen (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol). Sudbina gramofona obitelji Rasol i ostalih gramofona koji su se na Silbi koristili u razdoblju prije II. svjetskog rata,

Prema sjećanju Paškvaline Lovrović, mladići - balarini su prilazili djevojkama - balarinama, naklonili bi se te bi ih upitali jesu li za ples (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol). Ukoliko bi neka djevojka odbila poziv na ples, prisutni su je imali pravo izbaciti s plesa (Ivančan, 1973; Sindičić, 1986/1987). No to se vrlo rijetko događalo (Ivančan, 1973). Također, prema njezinu sjećanju, ples se nije nigdje posebno učio, već se znanje stjecalo iskustvom (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol). Naime, Silbenjani su, od najranijeg djetinjstva, u obiteljskom okružju usvajali različite plesne korake (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Djevojke su, pak, plesne korake usavršavale plešući sa starijim muškarcima (Ivančan, 1973).³²

Na plesnim zabavama, parovi su jedan za drugim plesali ukруг, tako da je sredina plesnog podija uvijek bila prazna (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol). Kretnje su uvijek morale biti odmjerene »kako mala maretka« (Usmeni - podatak Sonja Motušić rođ. Lukin). Nakon što bi otplesali, mladić bi djevojku otpratio do mjesta gdje je sjedila te bi joj se naklonio (Ivančan, 1973; Vigato i Vigato, 2018: 47 bilj. 55).

Redosljed plesova nije bio unaprijed određen, ali su postojali dogovoreni znakovi kojima je pojedinac mogao šenaduru naznačiti koji bi ples idući volio zaplesati (Ivančan, 1973; Sindičić, 1986/1987; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Npr. ako bi u zrak podignuo samo jedan prst to je značilo da želi plesati valcer. Dva podignuta prsta su označavala polku, tri mazurku itd. (Ivančan, 1973). Ukoliko su plesači htjeli nastaviti plesati isti ples, netko od prisutnih bi šenaduru doviknuo »Produži!« ili »More još!« pa bi on nastavio svirati istu melodiju (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

Samo jednom, prilikom svake plesne svečanosti, djevojke su birale mladića s kojim bi htjele plesati. To je najčešće bio mladić koji im se sviđao (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol). Taj ples su zvali *Damenbal* (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol). Najavili bi ga na način da bi jedan od prisutnih muškaraca izvadio svileni rubac - facol, koji bi objesili na svjetiljku, gdje bi stajao do kraja tog plesa (Ivančan, 1973; Usmeni podatak

---

kao ni njihov točan broj, za sada nije poznata.

U jednom članku je spomenut i radioaparat, koji je, dok su se glazbenici odmarali, zabavljao publiku (***, 1936: 7). Premda je Silba elektrificirana tek u ožujku 1971. (Seferović, 1971: 1-2) i premda su do kraja XX. stoljeća otočani povremeno imali problema s radiosignalom, moguće je da je u silbenskim plesnim dvoranama, osim gramofona, svirao i radio na agregat, kakav su prije II. svjetskog rata imali obitelj pok. Artura Lukina i silbenski župnik, pok. don Ivan Silvestrić, a poslije i njegov nasljednik pok. don Kažimir - Miro Sambunjak (U[jević], 1932 a: 4; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Međutim, kazivači se toga ne sjećaju (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol, Sonja Motušić rođ. Lukin, Marija Ninković rođ. Grbić i Ivan Lovrin).

³² Sonja Motušić je navela da su sredinom XX. stoljeća djevojke koristile gotovo svaku priliku za usavršavanje pojedinih plesnih koraka. Uvježbavale su ih i za vrijeme proba crkvenog zbora, što je ljutilo tadašnjeg silbenskog župnika pok. don Ivana Silvestrića (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

- Sonja Motušić rođ. Lukin).³³ Ukoliko bi neka djevojka htjela zaplesati s mladićem kojeg je već druga djevojka odabrala, morala je od te djevojke zatražiti dopuštenje da preuzme plesnog partnera (Ivančan, 1973).³⁴

Početkom XX. stoljeća, mještani su se trudili pratiti ondašnju modu pa su na plesove dolazili u svečanoj odjeći. Muškarci su bili odjeveni u svečana odjela, obavezno s kravatom oko vrata (Ivančan, 1973; Sindičić, 1986/1987; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin), a djevojke su nosile svilene haljine, krzna - pelice i fine cipele - gondole (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Bez obzira na temperaturu u dvorani, mladićima nije bilo dopušteno svući jaknu, osim ako se ne bi dogovorili da je svi istovremeno svuku (Ivančan, 1973). U posljednjim godinama prije II. svjetskog rata i neposredno nakon završetka tog rata, nosili su odjeću u kojoj su išli u crkvu (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol).³⁵

Tijekom vremena istaknulo se nekoliko vrsnih plesačica i plesača, primjerice: pok. Dorotea (Dora) Čatović rođ. Gašparović - Kremenka, pok. Dumica Gašparović rođ. Lorencin, pok. Ivanka (Ivka) Gašpić rođ. Supićić - Žakovica, pok. Regina Kuljerić rođ. Baroni, pok. Regina (Rojina) Lovrinčić rođ. Silvestrić - Račić, pok. Dumica Paulina rođ. Baćilo - Neva, pok. Enija Rasol rođ. Vlašić, pok. Nedjeljka (Neda) Supićić rođ. Škarpa, pok. Marko Lovrinčić - Račić, pok. Anselmo Lukin, pok. Artur Lukin, pok. Špiro Marinić, pok. Antun Supićić te braća blizanci pok. Mate i pok. Nino Žorž (Taš, 1953 b: 1, 23; Ivančan, 1973). Sredinom XX. stoljeća plesali su i: pok. Gašparina Gerica rođ. Bota, pok. Bruna Lukin rođ. Lovrović, Marija (Marica) Lukin rođ. Paulina, Sonja Motušić rođ. Lukin, pok. Štefanija (Štefica) Matešić Letunović, pok. Palmira Moro, pok. Marija Sindičić rođ. Supićić, pok. Mileva Supićić rođ. Supićić, pok. Zorka Supićić rođ. Paulina - Bogdanićova, pok. Danira Telesmanić rođ. Matešić, pok. Vilim Bota - Ujelmo, pok. Ante Kuljerić, pok. Eduard Lukin - Đeno, pok. Tonko Lukin, pok. Frano Motušić, pok. Gaetano (Gajo) Rasol i pok. Slavko Sindičić - Šufitar (Usmeni podatak - Marija Lukin rođ. Paulina, Gordana Supićić rođ. Lukin i Zlatan Sindičić).

Melodije silbenskih plesova su nekoliko puta snimljene. Prvi put, 1973., prilikom istraživanja pok. dr. sc. Ivana Ivančana (Ivančan, 1973). Drugi put u prvoj polovici veljače 1980., prilikom istraživanja etnološke grupe »Organizacija mladih istraživača« (Nikočević, 1983 a: 7-9; Povrzanović, 1983: 27). Tom su prigodom melodije plesova na harmonikama svirali pok. Timotej (Timo) Lovrović i pok. Gaetano Rasol (Povrzanović, 1983: 41). No, u ovom trenutku nije poznato jesu

---

33 Ponekad bi to potrajalo nekoliko krugova (Ivančan, 1973).

34 Slično je bilo i kada bi neki mladić htio zaplesati sa zaručenom djevojkom ili udanom ženom. Naime, u tom je slučaju morao zatražiti dopuštenje za ples od njezina zaručnika ili muža (Ivančan, 1973; Sindičić, 1986/1987).

35 Za vrijeme II. svjetskog rata, tijekom okupacije otoka Silbe, plesne svečanosti se nisu održavale (Brusić, 1992: 40).

li te snimke sačuvane.³⁶ Harmonikaši IFS »Silba«, pok. Slavko Sindičić i njegov nasljednik prof. Max Peter napravili su zvučne zapise svih pet silbenskih plesova.³⁷ Snimke tih pet plesova u Sindičićevoj izvedbi čuvaju se u domu obitelji Sindičić i u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu³⁸, dok se snimke u izvedbi prof. Maxa Petera, snimljene početkom drugog desetljeća XXI. stoljeća u studiju Hrvatske radiotelevizije u Zagrebu, koriste na javnim izvedbama, kao glazbena pratnja, kada harmonikaš nije u mogućnosti nastupiti (Usmeni podatak - Matilda Sindičić i Max Peter).³⁹

2. 1. SIBENSKI TANAC

U svojoj knjizi pok. prof. Starešina je izjednačio kolo i sibenski tanac (Starešina, 1971: 72). Međutim, zapis s kraja XIX. stoljeća ukazuje na činjenicu da su to dva različita plesa ([Milčetić], 1887 b: [4]). Tomu u prilog govori i činjenica da se kolo izvodilo na igrišću, dok se tanac uglavnom izvodio u zatvorenom prostoru (Taš, 1953 b: 2, 16).⁴⁰ Na osnovi prikupljenih podataka nije moguće ustvrditi na koju se melodiju kolo plesalo niti je moguće točno odrediti kada je tanac zamijenio dotadašnje kolo. No, prema objavljenoj građi može se zaključiti da se ta zamjena dogodila početkom ili sredinom XIX. stoljeća ([Milčetić], 1887 b: [4]; Starešina, 1971: 72-73).⁴¹

Prema geografskoj podjeli, sibenski tanac pripada jadranskoj plesnoj zoni (Ivančan, 1964/65: 27).⁴² Razlikovala su se dva načina izvedbe; sitnijih koraka, u izvedbi starijeg dijela stanovništva, i s poskakivanjem, u izvedbi mladeži (Taš,

36 Tadašnja studentica etnologije Maja Povrzanović i tadašnja srednjoškolka Vera Liptak na Silbi su snimile ukupno 18 melodija od kojih je sedam Maja Povrzanović transkribirala i objavila (Povrzanović, 1983: 27, 32-37). Transkribirala je i ostale melodije te je tu građu pohranila u arhiv današnjeg Instituta za etnologiju i folkloristiku (Povrzanović i Liptak, 1980). Sudbina snimaka za sada nije poznata. (Zahvaljujem prof. dr. sc. Maji Povrzanović Frykman na trudu i vremenu utrošenom u potrazi za tim snimkama.)

37 Godine 1989. Sindičićevu izvedbu silbenskih plesova filmskom kamerom su ovjekovječili srpski fotografi i snimatelji Amir Rijavec i Dušan Stakić (Stakić i Rijavec, 1989). Dio te snimke uvršten je u prvi dio dvodijelnog dokumentarnog filma »Lira zvoni, ho'mo na tanac!« Hrvatske radiotelevizije. (Kopsa, 2021).

38 (Sindičić, 1986; Usmeni podatak - Matilda Sindičić).

39 Osim prof. Petera i pok. Sindičića, na prijelazu iz XX. u XXI. stoljeće, harmoniku je na nastupima IFS »Silba« povremeno svirao i Vedran Penga, potomak stare silbenske obitelji Bogdanić (Usmeni podatak - Matilda Sindičić i Vedran Penga).

40 (Vigato i Vigato, 2018: 47-48). Izuzetak je bio pokladni utorak. Toga se dana, prilikom paljenja Karnevala, tanac plesao na seoskom trgu - Veloj pijaci (Taš, 1953 b: 2, 16).

41 Otprilike u istom razdoblju Silbenke su prestale nositi narodnu nošnju (Jurić, 1910: 15), o čemu svjedoče stihovi: »V staro vrime druga moda bila / Modra suknja, pokrivača bela.« (Starešina, 1971: 65). Njihovi sumještani su već prije usvojili gradski način odijevanja (Starešina, 1971: 66).

42 Jadranska plesna zona rasprostire se od Rijeke do Boke Kotorske. Obuhvaća sve otoke tog područja, uski obalni pojas i veći dio Like. Odlikuju je dva oblika plesanja: parovni plesovi i plesovi u dvije nasuprotne linije (Ivančan, 1964/65: 27).

1953 b: 2). Razlika u izvođenju se očitovala i u tomu da su se oženjeni parovi držali za obje ruke, dok su se djevojke i mladići držali samo jednom rukom ([Milčetić], 1887 b: [4]). Pritom se vodilo računa da ne dođe do izravnog dodira ruku djevojaka i mladića pa su se, u tu svrhu, služili rupčićima - facolićima (Taš, 1953 b: 2, 16).⁴³ Prema riječima pok. Andre Matešića, kada bi započinjao tanac, plesači bi izgovarali stihove: »Zin ta tara, zin ta ta / konvratata kikvili.« (Usmeni podatak - Tonko Paulina).⁴⁴

Plesalo se uz pratnju jedne ili dviju lijerica, a poslije uz pratnju lijerice i harmonike, harmonike same ili uz pratnju čitavog sastava (Milčetić, 1896: 303; Gavazzi, 1931: 10; Stojanović, 1972: 18).⁴⁵ Troškove najma dvorane i plaćanja glazbenika podmirivali su mladići, dok su djevojke bile oslobođene plaćanja ulaznice - intrate (Ivančan, 1973; Sindičić, 1986/1987; Vigato i Vigato, 2018: 47 bilj. 55; Usmeni podatak - Marija Lukin i Sonja Motušić rođ. Lukin).⁴⁶

Dio prikupljene svote se ulagao u gorivo za petrolejsku rasvjetu - Petromax (Ivančan, 1973). Naime, do početka korištenja plina, početkom 60-ih godina XX. stoljeća, u dvorani Zadružnog doma koristila se petrolejska rasvjeta. Iz malog okna koje se nalazilo otprilike na sredini stropa dvorane Zadružnog doma, spuštalo se petrolejsko svjetlo koje je rasvijetljavalo dvoranu (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin, Marija Bošković rođ. Marasović, Ivan Lovrin i Tonko Paulina). Također, dio novca se koristio za nabavu sapuna ili voska kojim su sudionici premazivali daščani pod dvorane, kako bi lakše izvodili plesne figure (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin).⁴⁷

Premda je u prvoj polovici XX. stoljeća sibenski tanac gotovo prepušten zaboravu, u drugoj polovici tog stoljeća mještani su prepoznali važnost očuvanja tog plesa. Naime, početkom sedamdesetih godina XX. stoljeća Silbenjanin pok. Josip Matulina zvan Bepo Tukin je u dvorani Zadružnog doma podučavao djecu i mladež rođenu krajem četrdesetih i početkom pedesetih godina XX. stoljeća tom plesu (Ivančan, 1973; Povrzanović, 1983: 42; Usmeni podatak - Gracijela Lovrin

---

43 Rupčićima su se služili i prilikom izvođenja gradskih plesova i to na način da je mladić pazio da nikada izravno ne dotakne djevojčina leđa, da joj ne uprlja haljinu, već je u ruci držao rupčić kojim je doticao leđa djevojke s kojom je plesao (Ivančan, 1973; Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol i Sonja Motušić rođ. Lukin).

44 Silbenjanin Tonko (Tonči) Paulina ukazuje na mogućnost da je prvi dio tog dvostiha ustvari oponašanje glazbala - lijerice, a da se drugi dio odnosi na ples - zamjena i okret (Usmeni podatak - Tonko Paulina). S obzirom na to da je prošlo više od 40 godina od razgovora s Matešićem, Paulina se ne sjeća je li pok. Andro Matešić spomenuo da su te stihove i pjevali. No postoji mogućnost da se i na Silbi pjevanjem oponašao zvuk lijerice, kao što se to radilo u dubrovačkom kraju (Stepanov, 1962: 115-121).

45 Milčetić je zabilježio i nastup harmonike i dviju lijerica ([Milčetić], 1887 b: [4]).

46 Starijim muškarcima su dopuštali do četiri plesa bez sudjelovanja u podmirivanju troškova (Ivančan, 1973).

47 Sredinom XX. stoljeća, plesačice i plesači su na ples donosili unaprijed naribani sapun (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

rođ. Lukin, Sonja Motušić rođ. Lukin i Zlatan Sindičić).⁴⁸ Uz Matulinu, mlađima je plesne korake povremeno pokazivao i pok. Mate Žorž - Matić Žoržov (Usmeni podatak - Zlatan Sindičić).⁴⁹

Prvi službeni nastup skupine mladih plesača dogodio se u kolovozu 1972., na završnoj svečanosti »Dana Silbe« (Rasol, 1972: 7; Mandžo, 1972: 2) /Sl. 2/. Tom prigodom silbenske plesove su izvodili Smiljana Sindičić rođ. Matulina i Zlatan Sindičić, pok. Srđana Horgas rođ. Motušić i Zdravko Lukin, Vanda Maras i Marinko Lovrin, pok. Anita Penga i Miodrag Lovrin te Bojana Korbar Olcott i pok. Kamilo Lovrović (Usmeni podatak - Zlatan Sindičić).⁵⁰

Slika 2. Nastup folklorne skupine u kolovozu 1972.

48 U prvoj polovici XX. stoljeća s mladim djevojkama bi povremeno zaplesao pok. Špiro Marinić, najbolji plesač silbenskih plesova (Ivančan, 1973).

49 Prema vlastitom svjedočenju, mlade je učio plesati i pok. Frano Motušić. No, nije naveo u kojem točno razdoblju niti se iz njegovih riječi jasno razabire je li to bilo na Silbi ili pak u Zadru (Podgorelec, 2008: 244). Pokojni Motušić je bio vrlo vješt plesač.

50 Godinu prije toga, na istoj su svečanosti tanac izvodile starije Silbenke (Z. A., 1971: 5; Usmeni podatak - Ante Motušić). (***, 1971: 1). S obzirom na to da je od tog nastupa prošlo pola stoljeća, kazivači se ne sjećaju tko je sve tom prigodom nastupio. No sjećaju se da su plesale pok. Dorotea Čatović rođ. Gašparović, pok. Bruna Lukin rođ. Lovrović, pok. Štefanija Matešić Letunović, pok. Palmira Moro i pok. Danira Telesmanić rođ. Matešić (Usmeni podatak - Marija Lukin rođ. Paulina, Marija Lukin, Gordana Supićić rođ. Lukin i Ante Motušić).

Osim mještana i zaljubljenika u kulturnu baštinu otoka Silbe, vrijednost sibenskog tanca su prepoznali i stručnjaci koji se bave folklornim plesovima Republike Hrvatske pa je na poticaj članova IFS »Silba« Rješenjem Ministarstva kulture Republike Hrvatske, pod oznakom Z-7069, dne 19. prosinca 2017. sibenski tanac trajno zaštićen kao nematerijalno kulturno dobro hrvatskog naroda (Trupković, 2017) /Sl. 3/.

Slika 3. Rješenje o zaštiti Sibenskog tanca kao nematerijalnoga kulturnog dobra RH

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP/I-612-08/17-06/0200
Urbroj: 532-04-01-03-02/2-17-1
Zagreb, 19. prosinca 2017.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“, broj 69/99, 151/03, 157/03, Ispravak 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 157/13, 152/14, 44/17) i članka 20. stavaka 1. i 2. Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 89/11 i 130/13), donosi

R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da **Sibenski tanac** s otoka Silbe, ima svojstvo nematerijalnoga kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineje 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
2. Za kulturno dobro iz točke 1. ovoga Rješenja utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite:
  - osigurati dostupnost dobra javnosti;
  - poticati prenošenje i njegovanje kulturnoga dobra u izvornoj sredini;
  - poticati sudjelovanje pojedinaca, grupa i zajednice koje baštine dobro u identifikiranju, definiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
  - popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem stručnih skupova, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
  - osigurati održivost dobra kroz edukaciju, identifikiranje, dokumentiranje, znanstveno istraživanje, očuvanje, zaštitu, promicanje, povećanje vrijednosti, mogućnost prenošenja tradicije nasljednicima putem formalnoga i neformalnoga obrazovanja te revitalizaciju napuštenih segmenata dobra;
  - educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnoga i neformalnoga obrazovanja;
  - nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim vidovima i načinima suvremenoga bilježenja te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
  - promicati funkciju i značaj dobra u društvu te uključiti zaštitu dobra u planirane razvojne programe;
  - popularizirati i promovirati nematerijalno kulturno dobro te time nastojati ojačati svijest da je Sibenski tanac jedinstveno blago koje na lokalnoj i nacionalnoj razini osigurava kulturnu raznolikost te provoditi mjere zaštite kako bi se izbjegla opasnost od nestajanja, uništenja ili pretjerane komercijalizacije kulturnoga dobra;
  - nositelj dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegova očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno - tradicijske matrice i pojavnosti.
3. Nositelji su sve pravne i fizičke osobe evidentirane na Popisu nositelja koji je sastavni dio ovoga Rješenja. O svim promjenama nositelja nadležno tijelo je dužno obavijestiti Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnoga dobra, koje će sukladno izmjenama revidirati Popis nositelja.
4. Na navedeno nematerijalno kulturno dobro iz točke 1. izreke ovoga Rješenja primjenjuje se Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.
5. Predmetno kulturno dobro upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z - 7069, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

No sibenski tanac je i prije toga privukao pozornost glazbenih i plesnih stručnjaka.⁵¹ Godine 1982. je bio tema diplomskog rada dipl. ing. Ajše Ruždije na Školi folklor Prosvjetnog sabora Hrvatske koju je predvodio pok. dr. sc. Ivan Ivančan (Mužinić i Purger, 2013: 318-319). Obrana diplomskog rada se sastojala od teoretskog izlaganja i praktičnog dijela, izvedbe samog tanca (Usmeni podatak - Ajša Ruždija). U obradi Siniše Leopolda je, uz pjesmu »Kraj se bili«, uvršten u repertoar ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske »Lado« (Ruždija, 2013: 238; Miholić i Vučić, 2017: 150, 152, 154, 284; Gugić, 2018: 26). Godine 1977., poznati hrvatski skladatelj podrijetlom Silbenjanin, pok. akademik Igor Kuljerić, skladao je skladbu »Silbenski tanac« za glasovir četveroručno (Kos, 2008: 28), potaknut sjećanjem iz djetinjstva. Istim se motivima posvetio još nekoliko puta: 1996. u skladbi »Silbenski tanac« za puhački orkestar (Kos, 2008: 33)⁵², 2002. u skladbi »Na način silbenskog tanca« za glasovir (Kos, 2008: 35) i u skladbi »Na način silbenskog tanca« za gudački orkestar (Usmeni podatak - Vanja Kuljerić rođ. Fažo).⁵³ Motive sibenskog tanca u svoja je djela utkala i Kuljerićeva starija kći, skladateljica i udaraljkašica Ivana Kuljerić Bilić (Usmeni podatak - Vanja Kuljerić rođ. Fažo).

Slika 4. Završne pripreme za koncert »Hommage a Bruno Bjelinski & Igor Kuljerić«

51 Tijekom vremena nastalo je nekoliko notnih zapisa tog plesa /Sl. 1; Primjer 7-13/. (Povranović i Liptak, 1980).

52 Ta je skladba, pod ravnanjem maestra Alana Bjelinskog, izvedena na koncertu Simfonijskog orkestra HRT-a »Hommage à Bruno Bjelinski & Igor Kuljerić«, održanom u Galeriji Marije Ujević Galetović na otoku Silbi, 17. srpnja 2018. (HRT, 2018: 20; Piskulić, 2019: 27-28) /Sl. 4/.

53 Osim u tim skladbama, pok. maestro Kuljerić je motive sibenskog tanca koristio i u skladbama »Bel kamen kampanela« i »In the Garden of the Clown«. U tim je skladbama koristio i motive pjesme »Kraj se bili« (Usmeni podatak - Vanja Kuljerić rođ. Fažo). /Prilog 3/.

3. GLAZBALA

Prema objavljenim zapisima o otoku Silbi, ali i podacima prikupljenim u dosadašnjim etnološkim i etnomuzikološkim istraživanjima provedenima na tom otoku, Silbenjani su, tijekom vremena, koristili više glazbala: bubanj⁵⁴, citru⁵⁵, gitaru⁵⁶, glasovir⁵⁷, harmonij⁵⁸, harmoniku (armoniku, trieštinu)⁵⁹, klarinet⁶⁰, lije-

54 Do sredine XX. stoljeća Silbenjani su često koristili bubanj preko kojeg je bila nategnuta kozja koža (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Gordana Supičić rođ. Lukin), ali nije poznato je li taj bubanj sačuvan. Pretpostavlja se da je na otok donesen otprilike 1930. (Povrzanović, 1983: 38). Početkom 70-ih godina XX. stoljeća pok. Marijo Sulić je iz Rijeke na Silbu donio set bubnjeva marke Hollywood s činelama marke Sultan, koji je na zabavama svirao njegov nećak Milorad Paulina (Usmeni podatak - Tonko Paulina). Nekoliko oštećenih dijelova tog seta je pronađeno početkom 2020., prilikom uređivanja dvorane Zadržnog doma. Krajem listopada iste godine odneseni su u Split, gdje će biti obnovljeni.

55 Podatci o sviranju citre na otoku Silbi su vrlo oskudni. Prema jednom navodu, citru je svirao učitelj koji je na Silbi živio sredinom XX. stoljeća (Povrzanović, 1983: 40). Nije poznato koliko je obitelji na Silbi posjedovalo to glazbalo. Citra obitelji Čulum čuva se u prostorijama Društva za zaštitu prirodne i kulturne baštine otoka Silbe »Samotvorac«.

56 U prvim desetljećima XX. stoljeća, silbenški su mladići učili svirati gitaru unutar Hrvatskog sokolskog društva. Osim mladića, i pojedine djevojke su svirale gitaru, primjerice pok. Marija Burić rođ. Petito (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

57 Prije II. svjetskog rata na otoku je bilo nekoliko glasovira. Koncertni glasovir iz kuće obitelji Lovrović je u drugoj polovici XX. stoljeća prenesen u kuću obitelji Ročić, nekadašnju kuću obitelji Rasol (Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol). Pianino marke Maltarello, iz druge polovice XIX. stoljeća, je tijekom XX. stoljeća odnesen u Zadar, gdje se čuva u obiteljskom domu potomaka izvornog vlasnika pok. Petra Matuline (Usmeni podatak - Eta Musap). Svoj pianino je pok. don Ivan Silvestrić za života darovao nećaku pok. Tonu Silvestriću, koji ga je odnio u Rijeku te ga je tamo prodao (Usmeni podatak - Ivan Lovrin).

Prilikom istraživanja na Silbi, pok. dr. sc. Ivan Ivančan je od kazivača doznao da je oko 1880., na jednoj svadbi, glasovir svirao silbenški učitelj pok. Antun Nakić (Ivančan, 1973).

58 Godine 1932., u želji da unaprijedi crkveno pjevanje, tadašnji silbenški župnik pok. don Ivan Silvestrić je ustupio zboru svoj harmonij (***) Kronika). Osim njegova harmonija, koji se čuva na pjevalištu župne crkve Rodenja Blažene Djevice Marije (Usmeni podatak - Ivan Lovrin), u jednom članku je spomenut i harmonij pok. učitelja Nakića (Strašilo, 1883: [3]). Sudbina tog glazbala je za sada nepoznata.

59 Na Silbi se koristio i naziv botunjera (Usmeni podatak - Ivan Lovrin).

Pokojna časna sestra Krešimira Marić, koja je na Silbi djelovala u razdoblju od 1941. do 1946. (Abramović, 2013: 232) i koja se isticala ljepotom sviranja, podučavala je djecu vrtićke i školske dobi pjevanju i sviranju harmonija i harmonike (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

Jedan primjerak dijatonske harmonike s otoka Silbe čuva se u zbirci glazbala Etnografskog muzeja u Zagrebu, pod oznakom EMZ 48543.

60 Klarinet su svirali pok. Petar Matulina i njegova unuka pok. Marija Musap rođ. Matulina. To glazbalo je tijekom vremena izgubljeno (Usmeni podatak - Eta Musap). U ovom trenutku nije moguće sa sigurnošću ustvrditi je li na Silbi bilo još primjeraka tog glazbala.

ricu (liru)⁶¹, mandolinu⁶², mijeh (miščić)⁶³, orgulje⁶⁴, tamburicu⁶⁵, trubu⁶⁶, usnu harmoniku (arganet)⁶⁷, violinu⁶⁸ i neka druga, narodna glazbala ([Milčetić], 1887

61 Usmenom predajom do danas su sačuvani podrugljivi stihovi, koji spominju to glazbalo: »Puše bura, strašan vetar / oženi se Merlo Petar, / za onu staru udovicu, / a ti joj _ _ _ puši u guzicu. / Lira zvoní, homo na tanac / jer se ženi Merlo Petar.« (Usmeni podatak - Tonko Paulina). Lijerica je spomenuta i u stihovima koje je 1953., prema govorenju pok. Teodore Baroni rođ. Brnetić, zapisao poznati hrvatski folklorist i književnik iz Splita pok. prof. Olinko Delorko: »Liru, liru, / u Bačila sviru, / što će tomu piru? / Jenu kozu gnjilu / i dva miša pečena / i pogaču od meda.« (Delorko, 1953: 38) i u stihovima koje je prema njezinu kazivanju zabilježio Silbenjanin pok. prof. Petar Starešina: »Barba Šime hote nam zvoniti / Varč ćemo vam piva mi platiti / Moja lira neće da udara / Moja lira gušta me dinara.« (Starešina, 1971: 72-73).

62 Početkom XX. stoljeća, silbenske su djevojke učile svirati mandolinu u Hrvatskom sokolskom društvu (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Stariji su podučavali mladež (Povrzanović, 1983: 40). Puno djevojaka je sviralo to glazbalo, primjerice pok. Josipa Lukin rođ. Matulina i pok. Zlatica Motušić rođ. Milić (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Eugen Motušić). Prema svjedočenju pok. Marije Sindičić rođ. Supičić i Sonje Motušić rođ. Lukin, podučavala ih je silbenska učiteljica pok. Angela Žorž - Maještra Slovenka, koja je na Silbi djelovala od kraja 1924. do 1945. (Brusić, 1992: 34; Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin).

Silbenke su mandoline nabavljale u Trstu i Zadru (Povrzanović, 1983: 40). Mandolina pok. Katicice Matuline rođ. Marinić - Budvarke čuva se u stanu obitelji Musap u Zadru (Usmeni podatak - Eta Musap), a fotografije tog glazbala pohranjene su u arhivu Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu (Povrzanović i Liptak, 1980). (Povrzanović, 1983: 39).

63 U članku objavljenom krajem XIX. stoljeća, navedeno je da su Silbenjani to glazbalo zvali svirale ([Milčetić], 1887 b: [4]).

64 Danas prilično oštećene orgulje na pjevalištu župne crkve izradio je, u drugoj polovici XIX. stoljeća, zadarski graditelj orgulja pok. Giacomo Potosniak (Brusić, 1992: 55; Stagličić, 2005: 277, 285 bilj. 2) /Sl. 5/. Prema stručnom mišljenju pok. prof. Božidara Grge te orgulje, osim povijesne, nemaju osobitu vrijednost (Grga, 1974 a). Fotografije silbenskih orgulja, snimljene 1974., čuvaju se u arhivu Odsjeka za povijest hrvatske glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu (Grga, 1974 b).

65 Na proslavi prilikom ulaska otoka Silbe u sastav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, održanoj u Zadružnom domu, 10. ožujka 1923., nastupio je improvizirani tamburaški zbor pod vodstvom pok. Srečka Motušića (Gašpić, 1923: 4). U Gašpićevom se članku potkrala greška pa umjesto Motušić piše Moturić.

66 O postojanju tog glazbala na Silbi svjedoče stihovi: »Trube Ferarove, / mirakuli Kažanegrovi, / kvadri Čekovi, / grundali Krančevi, / ... / garofule moj rumeni, / dušo moja.« (Usmeni podatak - Tonko Paulina).

67 Potvrda postojanja tog glazbala na otoku Silbi nalazi se i u stihovima pjesme »Kraj se bili«: »...tu ni bilo lire ni svirale, / ni nijedne nikakove sprave, / samo jedan organet ingliški / ča j' donesa mladi Bruža Ferčić.«, koje je na Silbi u lipnju 1953., prema govorenju Silbenke pok. Amalije Supičić rođ. Lovrović, zapisao pok. prof. Delorko (Delorko, 1953: 4). Neznatno izmijenjene stihove je tridesetak godina nakon njega, kao dijelove pjesama »Slavna Silba« i »Tanac na guvnu«, na otoku Silbi zapisala i etnologinja Maja Povrzanović (Povrzanović, 1983: 34-36). Prema svjedočenju pok. Marije Sindičić rođ. Supičić, pjesma »Tanac na guvnu« na Silbi se pjevala već u drugoj polovici XIX. stoljeća (Povrzanović, 1983: 34). Pokojni prof. Delorko je pogrešno zapisao prvi stih i ime koje se u pjesmi spominje. Naime, Bružaferčić nije ime čovjeka, nego nadimak obitelji Gašparović - Čatović (S[upičić] i V[entura], ***: 2).

68 Kao i gitaru, mladići su je učili svirati u Hrvatskom sokolskom društvu (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin). Nije poznato koliko je violina bilo na otoku, no poznata su imena

b: [4]; Gavazzi, 1931: 10; U[jević], 1932 a: 4; Stojanović, 1972: 18; Povrzanović, 1983: 38-41; Brusić, 1992: 35; Podgorelec, 2008: 239; Usmeni podatak - Eta Musap i Tonko Paulina). Međutim, za razvoj silbenskog folklora najznačajnija su tri glazbala: mijeh, ljerica i harmonika.

Slika 5. *Orgulje iz druge polovice XIX. stoljeća na pjevalištu župne crkve*

---

dvojice vlasnika: pok. Artur Lukin i pok. Petar Matulina (Vigato i Vigato, 2018: 11; Usmeni podatak - Eta Musap). Violinu pok. Artura Lukina je naslijedio njegov stariji sin, pok. Živko Lukin, koji ju je odnio u Rijeku. Daljnja sudbina tog glazbala je za sada nepoznata (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ante Motušić). Matulininu violinu je naslijedio njegov unuk, pok. Vjeko Matulina, ali je tijekom vremena izgubljena (Usmeni podatak - Eta Musap). Osim pok. Artura Lukina, violinu su svirali i pok. Andro Gašparov, koji je svirao i usnu harmoniku, pok. Josip Supičić i unuci pok. Petra Matuline: pok. Marija Musap rođ. Matulina, Nevenka Protić rođ. Matulina, Ivo Matulina i pok. Vjeko Matulina (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin, Eta Musap i Tonko Paulina).

3.1. MIJEH

Podatci o sviranju mijeha na Silbi su vrlo oskudni, no prema prikupljenoj građi, nameće se zaključak da je to glazbalo vrlo važan dio povijesti silbenske glazbe. Prvi spomen tog glazbala na Silbi vezuje se uz legendu o proslavi dovršetka izgradnje crkve sv. Marka, 1637. (Stojanović, 1972: 18). Pretpostavlja se da je posljednji put korišten krajem XIX. stoljeća, oko 1896., kad ga je iz upotrebe potisnula lijerica (Stojanović, 1972: 17). Međutim, prelazak s jednog na drugo glazbalo se dogodio postupno. Naime, prema svjedočenju pok. Nade Škarpa rođ. Matulina, mijeh i lijerica su krajem XIX. stoljeća povremeno zajedno korišteni (Stojanović, 1972: 18).⁶⁹ Premda u ovom trenutku nije moguće točno odrediti kada se mijeh na Silbi počeo koristiti te kada ga je i tko posljednji put na tom otoku svirao⁷⁰, ipak se može ustvrditi da je, tijekom više od 250 godina, imao značajnu ulogu u razvoju silbenskog folklora.

3.2. LIJERICA

O lijerici, kao o hrvatskom narodnom glazbalu⁷¹, napisano je i objavljeno više zapaženih radova⁷² i dvije knjige.⁷³ No neka osnovna pitanja i dalje su bez konačnog odgovora. Naime, nije sasvim sigurno odakle je i na koji način lijerica donesena, no pretpostavlja se da je u Hrvatsku donesena iz Grčke, najvjerojatnije morskim putem (Stojanović, 1966: 74-75). Premda nije poznato ni kada je točno lijerica stigla na područje današnje Republike Hrvatske, prema objavljenoj građi, pretpostavlja se da je lijerica u dubrovačkom kraju bila prisutna već početkom XVIII. stoljeća.⁷⁴ Međutim, prvi spomen lijerice nalazi se u djelu »Periegesis

69 Podatke o napuštanju mijeha i uvođenju lijerice, kao pratećeg glazbala, hrvatski etnolog pok. Andrija Stojanović je temeljio na usmenim svjedočanstvima (Stojanović, 1972: 17-18). No, prema objavljenim podatcima, mijeh je već prije ustupio mjesto lijerici ([Milčetić], 1887 b: [4]), što ne pobija mogućnost da su još neko vrijeme usporedno korišteni (Gavazzi, 1931: 10).

70 Mogući razlog napuštanja tog glazbala je prestanak plesanja kola i početak plesanja sibenskog tanca, odnosno razvoj tog, u to vrijeme novog, plesa. Naime, slična zamjena je zabilježena i u Konavlima (L. V. A., 1896: 111).

71 Srodna glazbala dio su kulturne baštine više balkanskih i mediteranskih zemalja, primjerice Republike Italije (Plastino, 1994).

72 (Kuhač, 1877: 62-78; Kuba, 1899: 161-167; Gavazzi, 1930: 103-112; Gavazzi, 1931: 8-10; Gušić, 1932: 67-69; Marić, 1932: 13-16; Rusić, 1965: 105-110; Stepanov, 1966: 461-549; Stojanović, 1966: 59-84; Stojanović, 1972: 13-20). U nekoliko radova, lijericom se bavio i znameniti hrvatski muzikolog i skladatelj, pok. akademik Božidar Širola (Širola, 1922: 97-99; Širola, 1942: 33, 41, 43-44, 124, 131-132, 137; [Širola], 1950: 100-101; [Širola], 1974: 462-463), a o njoj su pisali i drugi autori (Zebec, 2000: 55-60; Macan, 2001: 139-147; Jeraj, 2003; Bagur i Čaleta, 2020: 119-121). (Kipre, 2020 b: 72-74).

73 (Markić, 2013; Begu, 2017).

74 U izvještaju s putovanja 1890. i 1892., objavljenom u »Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena« 1899., češki muzikolog i slikar, pok. akademik Ľudevít Kuba je naveo da je lijerica pok. Nikole Lale - Linda iz naselja Petrača u blizini Dubrovnika najmanje 170 godina u vlasništvu te obitelji (Kuba, 1899: 163 bilj. 1). No u tom radu nije navedeno je li ta obitelj tijekom čitavog tog razdoblja stalno živjela u okolici Dubrovnika. Premda taj podatak

orae Rhacusanae« (Ferrich, 1803: 77). U drugoj polovici XIX. stoljeća u svom putopisu ju je spomenuo poznati hrvatski književnik, političar i povjesničar pok. Ivan Kukuljević Sakcinski (Kukuljević Sakcinski, 1873: 88-89). Začetnik hrvatske etnomuzikologije, skladatelj i znanstvenik pok. Franjo Ksaver Kuhač je 1869., na otoku Hvaru, zabilježio da je lijeričar pok. Jakov Dujmović iz Hvara početkom 1860., na nagovor hvarske gospode, otputovao u Trst te je tamo svirao na svom glazbalu (Kuhač, 1877: 63 bilj. 1).⁷⁵ Za vrijeme boravka na otoku Hvaru, pok. Kuhač je istraživao i o izvedbama drame »Prikazanje muke svetog Lovrinca« slavnog hrvatskog pjesnika pok. Petra Hektorovića te je zabilježio da mu je jedan od troje sugovornika koji su naučili pjesme iz te predstave izravno od pjevača koji su sudjelovali u posljednjoj izvedbi u Starom Gradu, tridesetih godina XIX. stoljeća, bio i poznati vijalar (lijeričar) pok. Jakov Dujmović (Kuhač, 1874: 32). Potaknut tim podatkom, pok. Andrija Stojanović je u svojim radovima o jadranskoj lijerici naveo da se to glazbalo na Hvaru sviralo već 1837. (Stojanović, 1966: 80-81; Stojanović, 1972: 17), premda pok. Franjo Kuhač to u svom članku nije napisao.

Prvi spomen o postojanju lijericice na Silbi objavljen je 1887. ([Milčetić], 1887 b: [4]). Uz kratak opis glazbala⁷⁶, pok. prof. Milčetić je u tom članku naveo i da je 1883., prilikom večernje zabave u silbenskoj seoskoj krčmi, gledao i slušao nastup jednog harmonikaša i dva lijeričara, uz čiju su glazbu okupljeni plesali ([Milčetić], 1887 b: [4]).⁷⁷

U razdoblju između dvaju svjetskih ratova, u kojem je sibenski tanac zamijenjen gradskim plesovima, na privatnim i javnim svečanostima ples je pratio sastav u kojem su svirali gitara, harmonika, tamburica i violina ili dvije gitare i dvije mandoline s harmonikom ili violinom (Stojanović, 1972: 18; Povrzanović, 1983: 40). No, lijericica se na otoku još nekoliko desetljeća povremeno svirala⁷⁸, uglavnom na kućnim zabavama, kao pratnja pjevanju, a ne više plesu (Stojanović, 1972: 19; Povrzanović, 1983: 38).

Posljednji javni nastupi s lijericom su se dogodili početkom 50-ih godina XX. stoljeća: 19. ožujka 1952., na blagdan sv. Josipa, u dvorani Zadružnog doma i

---

nije moguće iščitati ni iz životopisa pok. Nikole Lale (Macan, 2001: 148-151; Kipre, 2020 a: 28-31), prema svjedočanstvu Lalinog praunuka Marina Lale, njihova obitelj se u Petraču doselila iz sela u neposrednoj blizini, otprilike 1790. (Usmeni podatak - Marin Lale).

⁷⁵ Prilikom razgovora s pok. Dujmovićem, pok. Franjo Kuhač je od njega otkupio lijericu (Kuhač, 1877: 62 bilj. 1), koja se danas čuva u zbirci glazbala Etnografskog muzeja u Zagrebu, pod oznakom POH 420a,b/1920.

⁷⁶ Osim kratkih opisa u tom članku i u knjizi »Pomorstvo Silbe« (Starešina, 1971: 72 bilj. 461), silbenska lijericica je detaljno opisana u člancima objavljenima u drugoj polovici XX. stoljeća (***, 1964: 7; Stojanović, 1972: 15).

⁷⁷ Taj je zapis važan i zbog toga što svjedoči o usporednom postojanju harmonike i lijericice na otoku Silbi već 1883., a ne 1893. ili 1894., kako je navedeno u Stojanovićevom članku (Stojanović, 1972: 18).

⁷⁸ Na Silbi se koristio pojam »zvoniti u liru« (***, 1964: 7) i »tancati pod liru« (Ivančan, 1973).

sredinom kolovoza iste godine, na trgiću ispred škole, prilikom izvedbi Luki-novog igrokaza »Ki će mi šoldi dati« /Sl. 6/ te 6. kolovoza iduće godine, prilikom istraživanja pok. etnokoreologinje Lelje Taš iz zagrebačkog Instituta za narodnu umjetnost⁷⁹ (***, 1952: 2; Čogelja, 1952: 4; Taš, 1953 b: 1, 4; Sindi-čić, 1986/1987). Na tim je nastupima lijericu svirao Silbenjanin pok. Ante (Toni) Merlo - Debeli, koji je umro 1962. (Taš, 1953 b: 1, 4; Povrzanović, 1983: 38).⁸⁰ Tri godine nakon njega, u Trstu je umro posljednji silbenski lijeričar, pok. Ante Gašparov (Starešina, 1971: 73 bilj. 466).

Slika 6. Sudionici druge izvedbe igrokaza »Ki će mi šoldi dati«

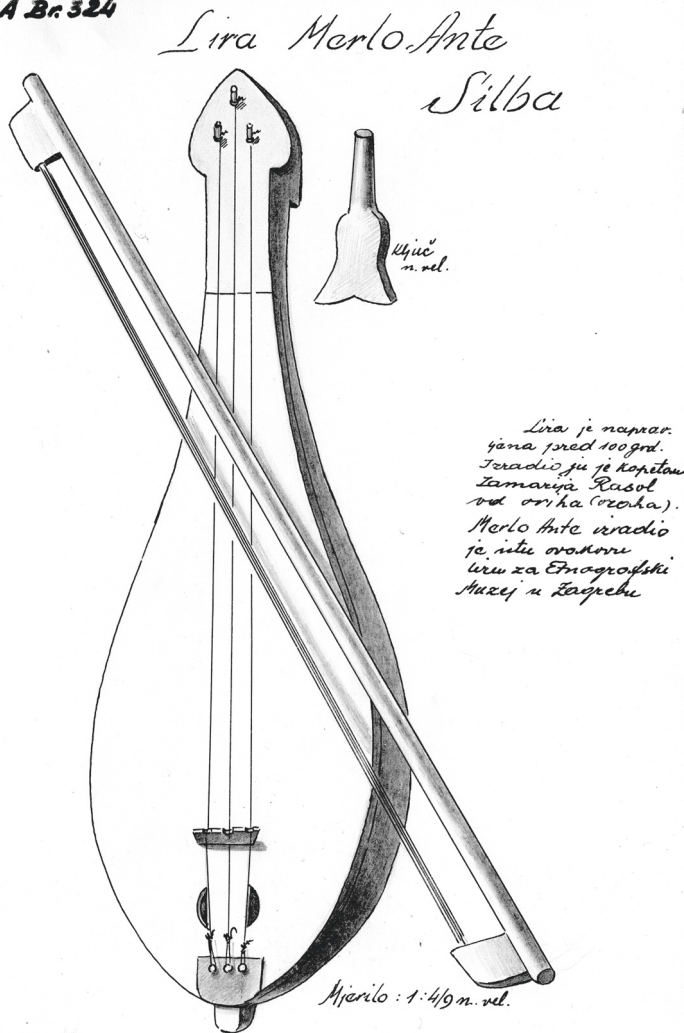
79 Današnji Institut za etnologiju i folkloristiku.

80 Njegova lijerica, za koju se vjeruje da ju je sredinom XIX. stoljeća izradio pok. kapetan Zamarija Rasol, otkupljena je 1962. te se čuva u zbirci Etnološkog odjela Narodnog muzeja u Zadru (Stojanović, 1972: 14, 19 bilj. 2; Ivančan, 1973), pod oznakom inv. br. 1433. Lijericu su pok. Merlu darovali članovi obitelji Rasol, nakon što je on na njoj svirao, prilikom svečane proslave mlade mise pok. don Vinka Rasola (Ivančan, 1973) /Sl. 7/. U svom izvještaju o terenskom radu hrvatski slikar pok. Živko Kljaković je napisao da je prema toj lijerici, pok. Ante Merlo izradio primjerak koji se čuva u zbirci Etnografskog muzeja u Zagrebu (Kljaković, 1953 b: 2). Međutim, prema bazi podataka Etnografskog muzeja u Zagrebu, taj navod nije točan. (Zahvaljujem mr. sc. Željki Petrović Osmak na trudu i vremenu utrošenom u potrazi za tim glazbalom.)

U članku o proslavi stogodišnjice otkupa otoka, objavljenom početkom travnja 1952., navedeno je da je lijerica na kojoj je pok. Merlo svirao tada bila stara 120 godina (Čogelja, 1952: 4), dok je pok. Kljaković samo godinu poslije naveo da je stara skoro 100 godina (Kljaković, 1953 b: 2).

Slika 7. Crtež lijerice pok. Ante Merla

TABLA Br. 324

Osim njihovih, zabilježena su imena još četvorice silbenskih lijeričara: pok. Toni Gašparović (Ivančan, 1973) i pok. Šime Supičić - Jure (Stojanović, 1972: 19 bilj. 3) te pok. Filip Paulina - Marković i pok. Ivan Supičić - Cimbran.⁸¹ Pokojni Andrija Stojanović je u svom radu naveo imena Ivan Gašpić (Rasol) - Cimbre i Filip Paulina - Marković (Stojanović, 1972: 18), dok je prof. dr. sc. Povrzanović Frykman navela imena Ivan Cimbran Matušić i Ivan Supičić Cimbran (Povrzanović, 1983: 38, 40). Prilikom razgovora, pok. dr. sc. Ivančanu su kazivači rekli da se pok. Cimbran zvao Ivan Lovrinčić te su naveli da je lijericu svirao i pok.

⁸¹ Lijericu je posjedovao i pok. Andro Matešić (Povrzanović, 1983: 38-40). No, koliko je poznato, nije ju znao svirati (Usmeni podatak - Toni Čuka i Tonko Paulina).

Filip Paulina - Marković (Ivančan, 1973). Silbenjanin pok. Slavko Sindičić u svom je radu istaknuo da se sjeća pok. Ivana Cimbrana Motušića kao dobrog lijeričara (Sindičić, 1986/1987). No, pomnije iščitavanje njegova rukopisa navodi na zaključak da je pok. Sindičić, u vrijeme kad je pisao svoj »Osvrt...«, poznao dotad objavljene radove o glazbi na Silbi pa je možda, zaveden tim radovima, naveo pogrešno prezime. Naime, prema usmenim svjedočanstvima potomaka silbanskih lijeričara, Cimbran je bio nadimak pok. Ivana Supičića, a ispravni oblik prezimena obitelji s nadimkom Marković nije Pavlina, nego Paulina (Usmeni podatak - Vjera Vujnović rođ. Motušić i Tonko Paulina).

Nisu poznati podatci o tomu tko je, kada i odakle donio lijericu na Silbu. No na osnovi prikupljene građe moguće je barem naslutiti kada se i kako to dogodilo. Naime, prema Milčetićevom sjećanju, 1883. lijerica je već u potpunosti potisnula, odnosno zamijenila mijeh. Prema istom zapisu, te je godine i kolo već odavno bilo zamijenjeno tancem ([Milčetić], 1887 b: [4]). Pokojni Stojanović je iznio mogućnost da je lijericu iz Grčke na Silbu donio netko od silbenskih pomoraca te da je Silba nakon toga, uz Dubrovnik i Hvar, možda postala središte njezina daljnjeg širenja po Jadranu (Stojanović, 1972: 19). Premda je početkom XIX. stoljeća silbensko brodarstvo doživjelo slom, tijekom istog stoljeća je obnovljeno te je krajem stoljeća i potpuno ugašeno⁸² pa je ta pretpostavka moguća. Tim više što su brodovi grčkih pomoraca povremeno pristajali na Silbi (Milojević, 1933: 204). No s obzirom na to da su brodograditelji - kalafati zaduženi za održavanje silbenskog brodovlja održavali poslovne veze s korčulanskim brodograditeljima (Motušić, 1966: 112)⁸³ te su pojedini pomorci iz Silbe kupovali brodove i čamce izgrađene u Korčuli (Starešina, 1971: 86, 93, 113), postoji mogućnost da je lijerica na Silbu prenesena iz dubrovačkog kraja. Naravno, potrebno je razmotriti mogućnost i da se taj prijenos odigrao u obrnutom smjeru, odnosno da je netko od brodograditelja ili pomoraca prenio lijericu sa Silbe na Korčulu. Ipak, čvrsta ukorijenjenost lijerice u dubrovačkom kraju, kao i geografski položaj tih otoka, upućuje na zaključak da je ta mogućnost manje vjerojatna.

82 (Starešina, 1971: 80-110).

83 Brodogradnja nije bila jedina poveznica među tim otocima. Naime, stanovnici Korčule i Silbe su se međusobno ženili te su jedni drugima bili kumovi na krštenjima i vjenčanjima (Cvitanović, 1962: 459-460). O nekadašnjoj rodbinskoj povezanosti stanovništva tih otoka svjedoči i izvorno korčulansko prezime silbenske obitelji Motušić (Cvitanović, 1952: 6, 10; Cvitanović, 1962: 460; Vigato, 2009: 224 bilj. 6).

Prilikom gradnje gušterni i balatura svojih kuća silbenki su kapetani koristili kamen koji su nabavljali iz Korčule (Starešina, 1971: 56), najvjerojatnije s korčulanskog otočića Vrnik. Od korčulanskog kamena su izrađene i oltarne menze, pragovi glavnih vrata i rozeta crkve sv. Marka (Starešina, 1971: 20).

Od 1838. ili najkasnije od 1850. Korčula i Silba su bile povezane dužobalnom parobrodskom linijom Trst-Kotor (Marčić, 1957: 83; Starešina, 1971: 106; Razović, 2011: 354). Osim u tim lukama, parobrod je pristajao i u Malom Lošinju, Zadru, Šibeniku, Splitu, Hvaru i Dubrovniku (Razović, 2011: 354; Brkić-Vejmelka, 2013: 286).

Razlog uvođenja i napuštanja lijericice vrlo vjerojatno se krije u izražajno-tehničkim mogućnostima tog glazbala. Naime, uvođenje novog, glazbeno zahtjevnijeg plesa, odražavalo se i na odabir pratećeg glazbala. Kao i u drugim sredinama, na Silbi se kao prateće glazbalo kola najvjerojatnije svirao mijeh, dok se lijericica vezuje uz izvedbe sibenskog tanca ([Milčetić], 1887 b: [4]; Starešina, 1971: 72; Stojanović, 1972: 17-18). Daljnjim razvojem silbenske plesne glazbe, početkom XX. stoljeća, lijericica je ustupila mjesto harmonici i drugim glazbalima s boljim tehničkim i izražajnim mogućnostima (Stojanović, 1972: 18).

Koliko je poznato, u hrvatskim muzejima su pohranjena samo tri primjerka silbenske lijericice - jedan u zadarskom Narodnom muzeju, a dva u Etnografskom muzeju u Zagrebu (Stojanović, 1972: 14).⁸⁴ Lijericu je imao i pok. Toni Gašparović, ali je to glazbalo nestalo za vrijeme II. svjetskog rata (Ivančan, 1973).

Godine 1979., Silbenjanin pok. Andro Matešić je od nedovoljno osušenog murvinog drva i šperploče izradio lijericu loših akustičkih svojstava.⁸⁵ Lijericu je izradio prema sjećanju na lijericu koju mu je, kada je imao pet godina, darovao njegov susjed, poznati silbenski lijericar pok. Ivan Supičić - Cimbran (Povrzanović, 1983: 38-40). To glazbalo čuva se na Silbi, u domu obitelji Lovrović, potomaka pok. Matešića (Usmeni podatak - Toni Čuka).

Crtež lijericice pok. Ante Merla čuva se u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu (Kljaković, 1953 a: 324). Uz neke druge upečatljive detalje iz povijesti otoka Silbe, lijericica je prikazana i na svečanom zastoru u dvorani Zadružnog doma (Žorž-Brusić, 1999: 54; Bošković, 2020: 5). To je platno, 1931./1932., izradio silbenski pomorac i amaterski glazbenik i slikar pok. Artur Lukin. Kao predložak mu je poslužila slika »Muze grada Zagreba« iz 1915., hrvatskoga secesijskog slikara pok. Roberta Auera (Bošković, 2020: 5).

3.3. HARMONIKA

Premda je građa o sviranju harmonike na otoku Silbi također vrlo oskudna, podatci objavljeni u nekoliko članaka svjedoče o značajnoj ulozi tog glazbala u svakodnevnom životu stanovništva otoka Silbe.⁸⁶ Prema navodu objavljenom 1983., u članku prof. dr. sc. Maje Povrzanović Frykman, postoji mogućnost da se harmonika na Silbi svirala već u prvoj polovici XIX. stoljeća (Povrzanović, 1983: 41). No prvi spomen tog glazbala nalazi se u drugom dijelu opisa stanja na Silbi u rujnu 1883. ([Milčetić], 1887 b: [4]). Već od tog vremena harmonika je zbog svojih izvedbenih mogućnosti postala najvažnije glazbalo u pratnji silben-

---

84 Lijericice koje se čuvaju u Zagrebu, pod oznakama EMZ 13479a,b i EMZ 13480a,b, bile su u vlasništvu pok. Šime Supičića. Od njega su otkupljene 1940. (Stojanović, 1972: 14, 19 bilj. 3).

85 Fotografije Matešićeve lijericice čuvaju se u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu (Povrzanović i Liptak, 1980). (Povrzanović, 1983: 39).

86 ([Milčetić], 1887 b: [4]; Stojanović, 1972: 18-19; Povrzanović, 1983: 41). O važnosti harmonike svjedoči i Sindičićev opis (Sindičić, 1986/1987).

skih plesova. Tu je ulogu zadržala do današnjih dana.

Prema zapisima, Silbenjani su harmonike - »plonerke« nabavljali u Trstu i Zadru (Povrzanović, 1983: 41), a možda čak i u Americi ([Milčetić], 1887 b: [4]). Prilikom istraživanja pok. dr. sc. Ivančanu kazivači su naveli da je prvi harmonikaš na otoku bio pok. Jozo Supičić (Ivančan, 1973).

Tijekom minulog razdoblja istaknulo se nekoliko harmonikaša koji su svirali na obiteljskim druženjima, pučkim svečanostima i vjenčanjima⁸⁷ te su svojim sviranjem pratili pjevače, ali i izvedbe silbenskih plesova. To su bili: pok. Stjepan Gašparović, pok. Đenko Grandić⁸⁸, pok. Andro Lovrin, pok. Ivan Mario Lovrović, pok. Timotej Lovrović⁸⁹, pok. Gaetano Rasol, pok. Slavko Sindičić, pok. Marijo Sulić, pok. Tonko Sučić - Šalvov i pok. Mate Žorž⁹⁰ (Ivančan, 1973; Povrzanović, 1983: 41; Usmeni podatak - Paškvalina Lovrović rođ. Rasol, Sonja Motušić rođ. Lukin, Gordana Supičić rođ. Lukin, Ivan Lovrin i Tonko Paulina).⁹¹

Prema sjećanju kazivača, pok. Grandić i pok. Lovrin su dobro svirali, pok. Sučić je bio vrlo osjećajan glazbenik, no pok. Sindičić je bio najbolji silbenski harmonikaš (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin), što potvrđuje i navod iz članka o plesovima i pjesmama otoka Silbe (Ruždija, 2013: 247).

Na silbenskim zabavama povremeno su nastupali i harmonikaši s drugih otoka, primjerice pok. Ante Smirić s obližnjeg otoka Premude (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Tonko Paulina). Danas na izvedbama silbenskih plesova harmoniku svira Zagrepčanin prof. Max Peter, dok na pučkim svečanostima pjevače povremeno prati Silbenjanin Josip Motušić.

87 Harmonikaš je uvijek predvodio svadbenu povorku (Nikočević, 1983 b: 18). Također je predvodio i svečane povorke, na prigodnim proslavama, kada bi svirao koračnicu - marču (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin). U pokladno vrijeme koračnicom je najavljavao dolazak maškara na ples (Čapo, 1983: 11). (Ivančan, 1973).

88 S njim su povremeno nastupali gitaristi: pok. Tomislav Lukin i Davor Motušić (Usmeni podatak - Ivan Lovrin i Eugen Motušić). Od navedenih harmonikaša pok. Grandić je jedini znao čitati note (Usmeni podatak - Tonko Paulina).

89 Sedamdesetih godina XX. stoljeća na silbenskim je zabavama pok. Lovrović bio službeni harmonikaš (Ivančan, 1973).

90 On je na Silbu donio prvu klavirsku harmoniku (Ivančan, 1973).

91 Harmoniku su svirali i pok. č. s. Antonina Barković, pok. Kate Lovrin rođ. Silvestrić i njezin nećak pok. don Ivan Silvestrić, kao i pok. Živko Lukin (Usmeni podatak - Sonja Motušić rođ. Lukin i Ivan Lovrin).

ZAKLJUČAK

Zemljopisni položaj otoka Silbe na samoj granici Dalmacije i Kvarnera, kao i višestoljetna usmjerenost stanovništva tog otoka na more, uvelike su utjecali na društveni, a time i na glazbeni život otoka Silbe. No unatoč činjenici da su u drugoj polovici XVII., XVIII. i prvoj polovici XIX. stoljeća brodovi silbenških kapetana i paruna činili znatan dio zadarske trgovačke mornarice, ipak su mogućnosti glazbenog djelovanja bile prilično ograničene. Prema podacima objavljenima u dosadašnjim radovima o otoku Silbi, kao i prema podacima iz nekoliko arhiva i onima prikupljenima u istraživanju provedenom u razdoblju od početka ljeta 2014. do početka jeseni 2021., moguće je ukratko prikazati razvoj silbenškog glazbenog života. No, s obzirom na to da su podatci o glazbovanju na otoku Silbi u prikupljenoj građi prilično oskudni, taj se prikaz uglavnom odnosi na razdoblje od sredine XIX. do sredine XX. stoljeća.

Usporedba pisanih izvora s usmenom predajom i arhivskim podacima ukazuje na činjenicu da je glazbeni život, kao i društveni život otoka Silbe uvelike obilježen vanjskim utjecajima. Također, težnja nekadašnjeg stanovništva k stalnim promjenama, odnosno sklonost napuštanju ustaljenih običaja i prihvaćanje novih, u određenom vremenu suvremenih, običaja, odrazila se i na glazbeni život, a osobito na razvoj plesne glazbe otoka Silbe. Uslijed tih promjena trajno je izbrisan dio identiteta domicilnog stanovništva pa je danas gotovo nemoguće pisati o tomu kako su se i gdje pojedini plesovi izvodili. Ipak, zahvaljujući toj težnji, društveni život na Silbi je od sredine XIX. do sredine XX. stoljeća bio iznimno zanimljiv.

Premda Silba nije bila značajno glazbeno žarište i nije imala ustanova ni dovoljno školovanih pojedinaca koji su možda za buduća pokoljenja mogli sačuvati barem dio napuštenih običaja, zahvaljujući pojedinim zapisima i građi prikupljenoj u terenskim istraživanjima tijekom XX. i početkom XXI. stoljeća, moguće je barem naslutiti kako se silbenški društveni, odnosno glazbeni život razvijao.

Na osnovi prikupljene građe o životu na otoku Silbi, ali i usporedbom sa životom na drugim hrvatskim otocima, nameće se zaključak da je stanovništvu tog otoka glazba bila vrlo bitan dio života i da su se, koliko su im to okolnosti dopuštale, trudili pratiti ondašnja stremljenja u glazbi, čime su se uklapali u onodobne dalmatinske i europske glazbene okvire.

NOTNI PRIMJERI

Primjer 1. *Boem*, zapisao: Zlatan Sindičić.

Primjer 2. *Kvatro paši*, zapisao: Zlatan Sindičić.

Primjer 3. *Hodlili smo u školu*, zapisala: Maja Povrzanović.

$\text{♩} = 60$

Ho - di - li smo u ško - lu, u - či - li smo pi - smi - cu.

Je - dan, dva, dva i tri, o - bar - ni - mo se ja i ti.

Primjer 4. *Teta Šabina*, zapisao: Ivan Bošković.

Te - ta Ša - bi - na ho' te na Mul, bar - ba Mi - ku - lu no - ge bo - lu.

Ne - ka bo - lu, ne - ka bo - lu, te - ta Ša - bi - na ho' te na Mul.

Primjer 5. *Postolina*, zapisao: Zlatan Sindičić.

Primjer 6. *Šotiš*, zapisao: Zlatan Sindičić.

Primjer 7. *Sibenski*, zapisao: Igor Kuljerić.

46

53

Primjer 8. *Silbenski tanac*, zapisao: Zlatan Sindičić.

7

13 Dal segno al coda

19

25

31

Primjer 9. *Silbenski tanac - 1. motiv*, zapisao: Milovan Gavazzi.

Primjer 10. *Silbenski tanac - 2. motiv*, zapisao: Milovan Gavazzi.

Primjer 11. *Silb'nski ples*, zapisao: Milovan Gavazzi.

Primjer 12. *Lira zvoni, homo na tanac*, zapisao: Ivan Bošković.

Primjer 13. *Lira zvoni, homo na tanac*, zapisao: Ivan Bošković.

PRILOZI

1. KVATROPAŠI

1.1. QUATTRO PASSI⁹²

Hodili smo u školu⁹³,
učili smo pjesmicu:
»Jedan, dva, dva i tri,
obarnimo se ja i ti.«⁹⁴ x 2

Barba Jere s Vrujine⁹⁵,
ki prodava spužine.⁹⁶
»Svaka spuža karanta⁹⁷,
barba Jere ho'te k'nam.«⁹⁸ x 2

Barba Jere ho'te na Mu⁹⁹,
tetu Dumu noge bolu.¹⁰⁰

92 Četiri koraka.

93 Išli smo u školu.

94 Okrenimo se ja i ti.

95 Plaža lijevo od Mula.

96 Koji prodaje morske spužve.

97 Svaka spužva košta jedan novčić.

98 Barba Jere dođite k nama.

99 Barba Jere idite na Mul.

100 Tetu Dumu noge bole.

»Neka bolu, neka bolu,
barba Jere neće na Mu.« x 2

*Bilješka u arhivu obitelji Marasović iz Splita.*¹⁰¹

1.2. TANAC

Hopaj, nina, hopaj na
Divojčice rumena...
Uz tebe se lipo spi
Kada majke doma ni...

*Stihovi su preuzeti iz knjige »Od Pule do Paga - Putopisne reportaže i opisi kupališnih mjesta« kvarnerskog novinara, pjesnika i putopisca pok. Nike Pinčića.*¹⁰²

1.3. SORELLINA VUOI DANZAR

Sorellina vuoi danzar,
va in giro tra, la, la.
Or di qua, or di là,
ed in giro tra, la, la.

*Zapisao Mihovil Rismondo, prema sjećanju na pjevanje pok. Miroslave Rismondo rođ. Brajević.*¹⁰³

2. IZVORNA FOLKLORNA SKUPINA »SILBA«¹⁰⁴

2.1. REGISTAR ČLANOVA IZVORNE FOLKLORNE SKUPINE »SILBA« - NA DAN SKUPŠTINE 22. VELJAČE 2019. GODINE¹⁰⁵

REDOVNI ČLANOVI

1. Avakumović, Maša
2. Bolfan, Paula
3. Burić, Đurđica
4. Dorotić, Igor

¹⁰¹ Neznatno izmijenjene stihove prve kitice te pjesme je prema kazivanju pok. Teodore Baroni rođ. Brnetić zapisala i pok. Lelja Taš (Taš, 1953 a: 1). Također neznatno izmijenjene stihove druge i treće kitice je prema kazivanju pok. Marije Sindičić rođ. Supićić zapisala Nata-lija Brusić, ali ih je povezala s pogrešnom melodijom (Brusić, 1992: 15).

¹⁰² Prema pok. Pinčiću, ti su se stihovi pjevali na melodiju sibenskog tanca (Pinčić, 1958: 16). No, vjerojatnije je da su se pjevali uz kvatropaši. Od današnjih kazivača samo ih se jedna kazivačica nejasno sjeća (Usmeni podatak - Gordana Supićić rođ. Lukin).

¹⁰³ Zahvaljujem g. Mihovilu Rismondu na dopuštenju da objavim taj zapis.

¹⁰⁴ Zahvaljujem Kai Matulini na dopuštenju da objavim podatke o Izvornoj folklornoj sku-pini »Silba«.

¹⁰⁵ Zahvaljujem Ivi Matulini na podacima o članstvu IFS »Silba«.

5. Dože Marinić, Rina
6. Dunatov, Josip
7. Duvnjak, Emil
8. Duvnjak, Lana
9. Duvnjak, Lara
10. Horgas, Vedran
11. Jandrić, Matija (tajnica)
12. Korbar Olcott, Thomas
13. Kovačić, Leon
14. Kruško, Damir
15. Kuljerić, Marija
16. Lovrović, Marko
17. Marinić, Marta
18. Marinić, Siniša
19. Matulina, Iva
20. Matulina, Julija Marija
21. Matulina, Kai Ana
22. Motušić, Eugen
23. Ostojić, Boris
24. Pavić, Donat Kalito
25. Pavić, Lovre
26. Penga, Ana
27. Peter, Max
28. Rajčević, Daniel
29. Sekušak, Luka
30. Sekušak, Tena
31. Sindičić, Matija
32. Sindičić, Matilda
33. Sindičić, Smiljana
34. Sindičić, Zlatan
35. Strišković, Tanja
36. Živković Duvnjak, Branka

PRIVREMENI

1. Avakumović, Vito
2. Bajok, Nina
3. Dorotić, Hrvoje
4. Kolak Spajić, Marija
5. Kruško, Alma
6. Meister, Stefan Valerio
7. Motušić, Andrea
8. Ninković, Nikola
9. Penga, Vedran

POČASNI

---

1. Lovrin, Gracijela
2. Lovrin, Marinko

2.2. PREDsjedništvo IFS »SILBA« - OD 1997. DO 2019.¹⁰⁶

1997. - 2008.: Sindičić, Smiljana / Sindičić, Zlatan¹⁰⁷
2008. - 2012.: Kuljerić, Marija
2012. - 2014.: Sindičić, Matilda
2014. - 2016.: Duvnjak, Lana
2016. - 2018.: Matulina, Iva
2018. - : Matulina, Kai Ana

3. IGOR KULJERIĆ »BILJEŠKE«¹⁰⁸

3.1. NA NAČIN SILBENSKOG TANCA

Silbenški tanac narodni je ples s otoka Silbe. Mještani su ga plesali naraštajima, a još ga i danas plešu prilikom svojih fešta.

Tanac sam prvi put čuo još kao srednjoškolac. Izvodio ga je vremešni Silbenjanin na žičanom instrumentu sličnom lijerici, kojom od davnina Dubrovčani prate svoj poznati linđo.

Za mene je to bio uzbudljiv doživljaj jer sam u to doba postupno ulazio u tajne glazbena zanata. Nažalost, nisam posjedovao dovoljno vještine da bih mogao ostvariti notni zapis te za mene pomalo neobične svirke, meni neobičnog Silbenjanina. A nisam posjedovao ni magnetofon, kojim bih mogao sačuvati tonski zapis.

Vremena su prošla i ples se danas svira na harmonici, čime je potpuno poništen izvorni zvuk. Usprkos tomu ja sam u sebi sačuvao zvon starinskog ugođaja. Upamtio sam njegove strukture i odlučio ih presaditi u moderni zvuk glasovira.

3.2. BEL KAMEN KAMPANELA

Kameni zvonici mediteranskih crkava, svi različiti, čuvaju istu tajnu: tajnu udaljavanja i postojanosti, života i smrti. Zvuk njihovih zvona najavljuje blistavo sunčano svjetlo, vilinsko mrmorenje morskih valova, mistične priče, pjevanje, plesanje... Otok mojih predaka, Silba, na sjevernome Jadranu, sačuvao se u mojem sjećanju iz djetinjstva u melizmima stare pjesme koju je pjevao moj

---

106 Zahvaljujem Matildi Sindičić na podatcima o predsjedništvu IFS »Silba«.

107 Sindičići su se izmjenjivali na čelnoj poziciji (Usmeni podatak - Matilda Sindičić).

108 Zahvaljujem gđi Vanji Kuljerić na dopuštenju da objavim bilješke iz ostavštine njezina pokojnog muža.

otac. Pamtim i ritmičku opsesivnost »tanca«, u improvizaciji staroga slijepca na lijerici, drevnome žičanome glazbalu. Bila mi je želja prenijeti neke od tih uspomena u ovu skladbu.

POPIS IZVORA I LITERATURE

---

1. ARHIVSKA GRAĐA

- ***. *Kronika zavoda sv. Fauste ss. Dragocjene Krvi Isusove Silba*. Rukopis u arhivu Samostana sv. Fauste u Silbi.
- ***. *Zapis sjednica Glavnih skupština - Br. 1*. Silba: Potrošno-obrtna zadruga. Rukopis.
- ***. *Zapis sjednica Ravnateljstva*. Silba: Potrošno-obrtna zadruga. Rukopis.
- Bošković, Ivan. 2020. *O izgradnji i namjeni dvorane Zadružnog doma u Silbi*. Strojopis u arhivu Ivana Boškovića.
- Cvitanović, Vladislav. 1952. *Pabirci iz prošlosti župe Silba*. Veli Iž. HR-AZDN-29. Osobni arhivski fond Vladislav Cvitanović: kutija br. 1. Strojopis u arhivu Zadarske nadbiskupije.
- Delorko, Olinko. 1953. *Narodne pjesme s nekih zadarskih otoka, god. 1953.*. Dokumentacija Instituta za etnologiju i folkloristiku. IEF rkp 133.
- Grga, Božidar. 1974 a. *Silba - Giacomo Potosniak*. 213/2. Rukopis u arhivu Odsjeka za povijest hrvatske glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.
- Grga, Božidar. 1974 b. *Silba - Ladislav Šaban: fotografije orgulja (lokaliteti)*. Fotografije u arhivu Odsjeka za povijest hrvatske glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.
- Ivančan, Ivan. 1973. *Ples i plesni običaji Zadarskih otoka, 1973.*. IEF mgf 602.
- Kljaković, Živko 1953 a. *Crteži narodne arhitekture, narodnih nošnja i narodnih rukotvorina sa Silbe; 9. dio, tabla 306-335.*. IEF rkp C 15.
- Kljaković, Živko. 1953 b. *Izvjestaj o terenskom radu u kotaru Zadar*. IEF rkp C 15.
- Povrzanović, Maja; Liptak, Vera. 1980. *Organizacija »Mladih istraživača« - etnološka grupa. Rezultati terenskog istraživanja na Silbi, 08-15.02.1980.*. IEF rkp 1923.
- Sindičić, Slavko. 1986. *Osvrt na nastanak plesnih melodija sa otoka Silbe*. IEF mgf 1910.
- Sindičić, Slavko. 1986/1987. *Osvrt na nastanak plesnih melodija sa otoka Silbe*. Rukopis u arhivu obitelji Sindičić.¹⁰⁹
- S[upičić], A[malija]; V[entura], M[ario]. ***. *Nadimci - Sibenski pridivci*. Strojopis u arhivu obitelji Motušić.¹¹⁰
- Taš, Lelja. 1953 a. *Narodne pjesme iz Silbe i Žmana*. Dokumentacija Instituta za etnologiju i folkloristiku. IEF rkp 104/53.
- Taš, Lelja. 1953 b. *Narodni plesovi Silbe, Oliba, Dugog otoka, okoline Sinja*. Dokumentacija Instituta za etnologiju i folkloristiku. IEF rkp P 11.
- Trupković, Davor. 2017. *Rješenje*. UP/I-612-08/17-06/0200. Zagreb, 19.12.

---

109 U zagrebačkom Institutu za etnologiju i folkloristiku, pod oznakom IEF rkp. 1213., čuva se sažetija i donekle izmijenjena inačica Sindičićeva rukopisa iz 1986. godine.

110 Na naslovnoj stranici rukopisa »Nadimci - Sibenski pridivci«, kao sastavljači su naznačeni: A. S. - (Ž.) i M. V. - (R.). Prema saznanjima Tonka Pauline, autori tog rukopisa su Silbenjani pok. Amalija Supičić rođ. Lovrović - Žakova i pok. Mario Ventura - Radovice (Usmeni podatak - Tonko Paulina).

2. LITERATURA

- ***. 1880. Gazzettino della città e della provincia - Ci scrivono da Selve. *Il Dalmata*. 15(71). Zara, 4.9.: [3].
- ***. 1914. Domaće vijesti: Razne domaće vijesti. *Prava Crvena Hrvatska*, 10(466). Dubrovnik, 4.4.: [2].
- ***. 1924. Iz pokrajine: Iz Silbe. (Igranka.). *Novo doba*, 7(62). Split, 14.3.: 6.
- ***. 1936. Veliki hrvatski ples u Silbi. *Jadranski dnevnik*, 3(47). Split, 26.2.: 7.
- ***. 1952. Dalmatinska kronika (Dopisnici nam pišu): Zanimljiva proslava u Silbi - Stogodišnjica oslobođenja od kmetskih odnosa. *Slobodna Dalmacija*, 10(2217). Split, 22.3.: 2.
- ***. 1964. Zadranima malo poznato - Silbljanska »lira« s »arketom«. *Narodni list*, 15(664). Zadar, 13.6.: 7.
- ***. 1971. Završeni Dani Silbe. *Narodni list*, 22(1033). Zadar, 21.8.: 1.
- Abramović, Vesna. 2013. Klanjateljice Krvi Kristove na otoku Silbi. U: Mužinić, Jasmina; Purger, Jenő J.. *Otok Silba: prirodno i kulturno blago*. Zadar: Sveučilište u Zadru. 229-233.
- Bagur, Vidoslav; Čaleta, Joško. 2020. Sviraj lindo, pucali ti konci. U: Kipre, Ivica. *Kolo, poskočica, lindo: kolo lindo i njegove suvrstice kao odraz lokalnih identiteta na području Dubrovačko-neretvanske županije*. Dubrovnik: Folklorni ansambl Lindo. 119-121.
- Begu, Đorđe. 2017. *Lijerica dubrovačkog kraja - Priručnik za izradu i održavanje uz osnove sviranja*. Dubrovnik: Matica hrvatska - ogranak Dubrovnik.
- Bianchi, Carlo Federico. 2011. *Kršćanski Zadar II*. Zadar: Zadarska nadbiskupija - Matica hrvatska Zadar.
- Bonifačić, Ruža. 2004/2005. O odnosu urbanog i etničkog identiteta: primjer Talijana i Hrvata u gradu Krku. *Etnološka tribina*, 34-35(27-28): 61-75.
- Bošković, Ivan. 2013. *Kratki pregled početaka i razvoja jaza u Splitu (od prve pojave do polovice XX. stoljeća) - Završni rad*. Mostar: Sveučilište u Mostaru - Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti.
- Bošnjak, Radovan. 1961. Silba: Društveno-geografsko značenje. *Geografski glasnik*, 23(1): 21-36.
- Brkić-Vejmelka, Jadranka. 2013. Turistička obilježja otoka Silbe. U: Mužinić, Jasmina; Purger, Jenő J.. *Otok Silba: prirodno i kulturno blago*. Zadar: Sveučilište u Zadru. 285-298.
- Brusić, Natalija. 1992. *Glazbeni život Silbe - Diplomski rad*. Zadar: Sveučilište u Splitu - Filozofski fakultet u Zadru: OOUR Humanističkih i društvenih znanosti.
- Cornoldi, Antonio. 2002. *Ande, bali e cante del Veneto*. Rovigo: Regione del Veneto e Minelliana.
- Cvitanović, Vladislav. 1962. Prilog proučavanju pomorstva otoka Silbe i Premude. *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, (9): 447-474.
- Čapo, Jasna. 1983. Proljetni ciklus godišnjih običaja na Silbi. *Etnološka tribina*, 11-12(4-5): 11-16.
- Čogelja, Jerolim. 1952. Silba - mjesto gdje je prošlost zastrla poglede u budućnost. *Slobodna Dalmacija*, 10(2229). Split, 5.4.: 4.
- Ferrich, Georgio. 1803. *Periegesis orae Rhacusanae: duobus libris comprehensa*. Rhagusii: Typis Antonii Martecchini.
- Ga[š]pić, Frano. 1923. Svečanosti u Silbi - Silba 10. marta. *Novo doba*, 6(64). Split, 17.3.: 4.¹¹¹

111 Premda je članak potpisan prezimenom Gaspić, najvjerojatnije je autor tog članka Sil-

- Gavazzi, Milovan. 1930. Jadranska »lira« - »lirica«. *Narodna starina*, 9(22): 103-112.
- Gavazzi, Milovan. 1931. Jedan narodni instrumenat sa Jadrana. *Sveta Cecilija*, 25(1): 8-10.
- Gugić, Minja. 2018. Silbenski tanac postao kulturno dobro Hrvatske. *Novi list*, 72(23024). Rijeka, 8.1.: 26.
- Gušić, Branimir. 1932. Gusle i lijerica na Mljetu. *Narodna starina*, 11(27): 67-69.
- HRT. 2018. Koncert na Silbi 17. srpnja 2018. posvećen Bruni Bjelinskom i Igoru Kuljeriću - Simfonijski orkestar HRT-a na skladateljskom otoku. *Cantus*, (210): 20.
- Ivančan, Ivan. 1964/65. Geografska podjela narodnih plesova u Jugoslaviji. *Narodna umjetnost*, 3(1): 17-38.
- Jeraj, Vid. 2003. *Uloga lijeričara u čuvanju tradicije - Diplomski rad*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu - Hrvatski studiji.
- Juras, Ivo. 1928. Silba, staro gnijezdo naših pomoraca. *Almanah Jadranska straža za 1928./29. godinu*, Ljubljana. 440-448.
- Jurić, Ljubimir. 1910. *Silba*. Zadar: Brz[otiskom] »Katol[ičke] hrvat[ske] tiskarne«.
- Kipre, Ivica. 2020 a. Svako selo svoga Linda ima. U: Kipre, Ivica. *Kolo, poskočica, linđo: kolo linđo i njegove suvrstice kao odraz lokalnih identiteta na području Dubrovačko-neretvanske županije*. Dubrovnik: Folklorni ansambl Lindo. 27-32.
- Kipre, Ivica. 2020 b. Društvena uloga plesa i nositelji baštine. U: Kipre, Ivica. *Kolo, poskočica, linđo: kolo linđo i njegove suvrstice kao odraz lokalnih identiteta na području Dubrovačko-neretvanske županije*. Dubrovnik: Folklorni ansambl Lindo. 57-88.
- Kos, Koraljka. 2008. *Igor Kuljerić 1938.-2006.* Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti - Razred za glazbenu umjetnost i muzikologiju.
- Kuba, Ludevit. 1899. Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji - (Svršetak). U: Radić, Ant[e]. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. (4): 161-183.
- Kuhač, Franjo [Šandor]. 1874. O napjevih k narodnim pjesmama i k prikazanju sv. Lovrinca. *Stari pisci - Pjesme Petra Hektorovića i Hanibala Lucića*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. (6): 27-33.
- Kuhač, Fr[anjo] Š[andor]. 1877. Prilog za povjest glasbe južnoslovenske. Kulturno-historijska studija. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, (38): 1-78.
- Kukuljević Sakcinski, Ivan. 1873. *Putne uspomene iz Hrvatske, Dalmacije, Arbanije, Krfa i Italije*. Zagreb: Tisak dioničke tiskare.
- L. V. A. 1896. Dernecki u Konavlima. *Dubrovnik: Kalendar Katolički, Pravoslavni, Muhamedanski i Jevrejski za prostu godinu 1897*. Dubrovnik: Srpska dubrovačka štamparija A[ntuna] Pasarića. 1: 109-112.
- Macan, Tomislav. 2001. *Župski puti*. Dubrovnik: Humanitarno Društvo Župe dubrovačke Čibača.
- Mandžo, Miljenko. 1972. Završeni »Dani Silbe« - nastavak kulturnih tradicija. *Narodni list*. 23(1085). Zadar, 19.8.: 2.
- Marčić, Ljubo. 1957. Nekadašnje pomorstvo otoka Silbe. *Naše more*, 4(2): 82-84.
- Marić, Branko. 1932. Jadranska lirica u pratnji dubrovačkog kola. *Sveta Cecilija*, 26(1): 13-16.
- Marinić, Josip. 1933. *Prikaz dvadesetpet godišnjeg rada Potrošne zadruga u Silbi 1908-1933*. Split: Leonova tiskara.

---

benjanin pok. Frano Gašpić, koji se redovito koristio tom, neznatno izmijenjenom inačicom vlastitog prezimena.

- Markić, Roko. 2013. *Lijerica*. Ošlje - Dubrovnik: Kulturno prosvjetno društvo »Primorac«, Dubrovnik.
- Maštrović, Vjekoslav. 1979. *Zadarska oznanjenja iz XVIII[.], XIX. i početka XX. stoljeća (Jadertina croatica)*. Zagreb: Zavod za povijesne znanosti istraživačkog centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru.
- Miholić, Irena; Vučić, Miroslava. 2017. *Lado - Hrvatska tradicijska glazbala i sastavi*. Zagreb: Ansambl narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado i Školska knjiga.
- Milčetić, Ivan. 1884. Arheološki-istorične crtice s hrvatskih otoka.. *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, 6(1): 105-116.
- [Milčetić, Ivan]. 1887 a. Uspomene s otočićah Silbe i Oliba. *Narodne novine*, 53(44). Zagreb, 24.2.: [4].
- [Milčetić, Ivan]. 1887 b. Uspomene s otočićah Silbe i Oliba. (Nastavak.). *Narodne novine*, 53(49). Zagreb, 2.3.: [4].
- [Milčetić, Ivan]. 1887 c. Uspomene s otočićah Silbe i Oliba. (Svršetak.). *Narodne novine*, 53(50). Zagreb, 3.3.: [4-5].
- Milčetić, Ivan. 1895. Čakavština Kvarnerskih otoka. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 42(121): 92-131.
- Milčetić, Ivan. 1896. Igre i plesovi: c) Kvarnerski otoci. U: Milčetić, Ivan. *Zbornik za narodni život i običaje*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. (1): 302-303.
- Milčetić, Ivan. 1917. Koleda u južnih Slavena: na osnovi istoričkih vijesti, narodnih pjesama i običaja našega vremena. U: Boranić, D[ragutin]. *Zbornik za narodni život i običaje*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. (22): 1-124.
- Milojević, Borivoje Ž.. 1933. *Dinarsko primorje i ostrva u našoj Kraljevini: geografska ispitivanja*. Beograd: Srpska kraljevska akademija.
- Motušić, Vjekoslav. 1966. Pomorstvo Silbe. *Pomorstvo*, 21(3/4): 111-114.
- Mužinić, Jasmina; Purger, Jenő J.. 2013. *Otok Silba: prirodno i kulturno blago*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Nikočević, Lidija. 1983 a. Rad mladih istraživača na Silbi. *Etnološka tribina*, 11-12(4-5): 7-9.
- Nikočević, Lidija. 1983 b. Godišnji (jesenski) običaji i životni običaji na Silbi. *Etnološka tribina*, 11-12(4-5): 17-20.
- Paštrović, Manfred. 1984. *Silbljanske ribarske čakule - Listovi iz dnevnika*. Silba: Vlastita naklada.
- Pinčić, Niko. 1958. *Od Pule do Paga - Putopisne reportaže i opisi kupališnih mjesta*. Mali Lošinj.
- Piskulić, Mirjana. 2019. Ličnosti otoka Silbe - Posveta zaljubljenicima u otok Silbu. *Matica*. 69(12): 27-28.
- Plastino, Goffredo. 1994. *Lira. Uno strumento musicale tradizionale calabrese*. Vibo Valentia: Monteleone.
- Podgorelec, Sonja. 2008. *Ostarjeti na otoku: Kvaliteta života starijega stanovništva hrvatskih otoka*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti.
- Povržanović, Maja. 1983. Pjesme, glazbala i plesovi Silbe - građa s terenskog istraživanja. *Etnološka tribina*, 11-12(4-5): 27-43.
- Rasol, Gaetan. 1972. Turistički raport o uspjeljoj priredbi - Dani Silbe. *Novi list*, 26(191). Rijeka, 17.8.: 7.
- Razović, Mili. 2011. Dalmatinski turizam. U: Kuzmić, Marin; Mekinić, Ante. *Dalmacija -*

- hrvatska ruža svjetova*. Stobreč: Croma Co. d.o.o.. 354-357.
- Rusić, Branislav. 1965. Dalmatinska »lira« i »gusla« makedonska. *Etnološki pregled*, (6-7): 105-110.
- Ruždija, Ajša. 2013. Plesovi i pjesme otoka Silbe. U: Mužinić, Jasmina; Purger, Jenő J.. *Otok Silba: prirodno i kulturno blago*. Zadar: Sveučilište u Zadru. 238-247.
- Samboni, Antonio. [1980]. *Silva - Silba - Selve*. Rijeka: Liburnija.
- Seferović, A[bdulah]. 1971. Svečanost na Silbi - Stimulirati ulaganja na otocima. *Slobodna Dalmacija*, 29(8099). Split, 23.3.: 1-2.
- Skračić, Vladimir. 1996. *Toponimija vanjskog i srednjeg niza zadarskih otoka*. Split: Književni krug i Matica hrvatska - ogranak Zadar.
- Stagličić, Marija. 2005. Pabirci za Ćirila Metoda Ivekovića. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti. (29): 277-286.
- Starešina, Petar. 1971. *Pomorstvo Silbe*. Zadar: Institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru.
- Starešina, Petar. 2004. *O stogodišnjici ponarođenja Silbanske općine*. Silba: Društvo za zaštitu prirode otoka Silbe.
- Stepanov, Stjepan. 1962. Pjevano oponašanje svirke lijericice na Južnom Jadranu. *Narodno stvaralaštvo - Folklor*, (2): 115-121.
- Stepanov, Stjepan. 1966. Muzički folklor Konavala. *Anali Historijskog instituta u Dubrovniku*. Dubrovnik: Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku. 10-11: 461-549.
- Stojanović, Andrija. 1966. Jadranska lira. *Narodna umjetnost*, 4: 59-84.
- Stojanović, Andrija. 1972. Jadranska lira na Silbi. *Vrulje*, 2(2): 13-20.
- Strašilo. 1883. Naši dopisi osobiti. - Silba, 7. prosinca. *Narodni list*, 22(96). Zadar, 11.12.: [2-3.]
- Širola, Božidar. 1922. *Pregled povijesti hrvatske muzike*. Zagreb: Edition Rirop.
- Širola, Božidar. 1942. *Hrvatska narodna glazba*. Zagreb: Matica hrvatska.
- [Širola, Božidar]. 1950. Narodna glazbala u Hrvata. *Danica - koledar za prostu godinu 1951*. Zagreb: Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda. 100-106.¹¹²
- Š[irol]a, B[ožidar]. 1974. Lirica (lira, lijericica, vijalo). U: Kovačević, Krešimir. *Muzička enciklopedija 2 (Gr-Op)*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod. 462-463.
- Šutić, Flavija; Kezić, Ines. 1984. *S povjerenjem u Krv Jaganjčevu - Povijest hrvatske provincije sestara Klanjateljica Krvi Kristove*. Zagreb: Sestre Klanjateljice Krvi Kristove, Provincijalna uprava Zagreb.
- U[jević], M[ate]. 1932 a. Razgovori o Silbi: Silba, u kolovozu 1932.. *Hrvatska straža*, 4(191). Zagreb, 26.8.: 4-5.
- U[jević], M[ate]. 1932 b. Razgovori o Silbi: Silba, u kolovozu 1932. (Nastavak i završetak). *Hrvatska straža*, 4(192). Zagreb, 27.8.: 4-5.
- Vigato, Ivica. 2009. Stranci u silbenskim matičnim knjigama iz 17., 18. i prve polovice 19. stoljeća. *Folia onomastica Croatica*, (18): 223-265.
- Vigato, Ivica. 2013 a. Kako se zovu stanovnici otoka Silbe?. U: Mužinić, Jasmina; Purger, Jenő J.. *Otok Silba: prirodno i kulturno blago*. Zadar: Sveučilište u Zadru. 14-16.

---

112 Rad »Narodna glazbala u Hrvata« objavljen je nepotpisan. Međutim, usporedba s drugim navedenim Širolinim radovima navodi na zaključak da je pok. akademik Božidar Širola autor tog rada.

- Vigato, Ivica. 2013 b. Silbenska povijesna antroponimija. U: Mužinić, Jasmina; Purger, Jenő J.. *Otok Silba: prirodno i kulturno blago*. Zadar: Sveučilište u Zadru. 180-196.
- Vigato, Teodora; Vigato, Ivica. 2018. *Pučka drama Artura Lukina Ki će mi šoldi dati - Jezik, stil, žanr i kontekst*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Z. A.. 1971. Koncerti i izložbe na Silbi. *Vjesnik Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske*, 32(8795). Zagreb, 13.8.: 5.¹¹³
- Zebec, Tvrtko. 2000. Lijera i narodni plesovi Župe dubrovačke. U: Ćosić, Stjepan. *Zbornik Župe dubrovačke*. Čibača: Humanitarno društvo Župe dubrovačke. (3): 55-60.
- Žorž-Brusić, Jelena. 1999. *Silbenske kapetanske kuće i njihovi enterijeri - Diplomski rad*. Zadar: Sveučilište u Splitu - Filozofski fakultet: Odsjek za povijest umjetnosti.

3. MREŽNI IZVORI

- Bolfan, Paula. 2018. Silba - »Sibenski tanac« proglašen nematerijalnim kulturnim dobrom RH. 17.1. (<https://www.otoci.eu/silba-sibenski-tanac-proglasen-nematerijalnim-kulturnim-dobrom-rh/>, pristup 20. 1. 2018.)
- Stakić, Dušan; Rijavec, Amir. 1989. Silba 1989. Slavko Sindičić. (<https://www.youtube.com/watch?v=B8aa9iznZkI>, pristup 7. 5. 2021.)

4. OSTALI IZVORI

- Kopsa, Tihana. 2021. *Lira zvoni, ho'mo na tanac! - Dokumentarni film*. Zagreb: Hrvatska radiotelevizija.

5. USMENI IZVORI

- Terezija Brajević (Split, 1913. - Split, 1999.)
- Leposlava Ana Smoje rođ. Čatipović (Zadar, 1920. - Split, 2016.)
- Miroslava Rismondo rođ. Brajević (Split, 1920. - Split, 2005.)
- Paškvalina Lovrović rođ. Rasol (Silba, 1925.)
- Marija Marasović rođ. Brajević (Split, 1926. - Split, 1999.)
- Vjera Vujnović rođ. Motušić (Silba, 1928. - Split, 2021.)
- Sonja Motušić rođ. Lukin (Silba, 1932.)
- Gordana Supićić rođ. Lukin (Silba, 1934.)
- Marija Lukin rođ. Paulina (Silba, 1936.)
- Marija Ninković rođ. Grbić (Silba, 1936.)
- Ivan Lovrin (Silba, 1938.)
- Ajša Ruždija (Zagreb, 1941.)
- Vanja Kuljerić rođ. Fažo (Tivat, 1945.)
- Marija Lukin (Velika Gorica, 1945.)
- Marija Bošković rođ. Marasović (Split, 1953.)
- Zlatan Sindičić (Zadar, 1953.)
- Gracijela Lovrin rođ. Lukin (Zadar, 1956.)

113 Članak je pronađen u primjerku koji se čuva u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu. Prema podacima dobivenim iz više zagrebačkih knjižnica, u primjercima koji se čuvaju u tim knjižnicama nema tog članka.

Ante Motušić (Zadar, 1957.)
Tonko Paulina (Silba, 1958.)
Marin Lale (Petrača, 1960.)
Eta Musap (Zadar, 1965.)
Tatjana Sterle (Zadar, 1968.)
Eugen Motušić (Zadar, 1977.)
Marin Jurić (Zadar, 1978.)
Toni Čuka (Zadar, 1981.)
Matilda Sindičić (Zagreb, 1983.)
Vedran Penga (Varaždin, 1984.)
Max Peter (Zagreb, 1985.)

POPIS ILUSTRACIJA I NOTNIH PRIMJERA

---

1. ILUSTRACIJE

- Sl. 1. *Notni zapis Sibenskog tanca* (Zapisala: Maja Povrzanović Frykman)¹¹⁴
- Sl. 2. *Nastup folklorne skupine: Smiljana Sindičić rođ. Matulina i Zlatan Sindičić, pok. Srđana Horgas rođ. Motušić i Zdravko Lukin - Kućma te Vanda Maras i Marinko Lovrin* (Snimio: I[vo] Govorčin - Silba, kolovoz 1972.)
- Sl. 3. *Rješenje o zaštiti Sibenskog tanca kao nematerijalnoga kulturnog dobra Republike Hrvatske* (Izvor: Dokumentacija Izvorne folklorne skupine »Silba«)
- Sl. 4. *Završne pripreme za koncert »Hommàge a Bruno Bjelinski & Igor Kuljerić« u Galeriji Marije Ujević Galetović na otoku Silbi: maestro Alan Bjelinski i Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije* (Snimio: Ivan Bošković - Silba, 17. srpnja 2018.)
- Sl. 5. *Orgulje iz druge polovice XIX. stoljeća na pjevalištu župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije* (Snimio: Ivan Bošković - 21. kolovoza 2015.)
- Sl. 6. *Sudionici druge izvedbe igrokaza »Ki će mi šoldi dati« pok. Artura Lukina sredinom kolovoza 1952. na trgiću ispred silbenske Općine i osnovne škole: pok. Marija Mikeli rođ. Grandić - Šante, pok. Branka Supićić rođ. Motušić - Francova, pok. Gašparina Geric rođ. Bota, ???, pok. Danira Telesmanić rođ. Matešić, pok. Davorika Mazarović rođ. Lukin, Sonja Motušić rođ. Lukin, pok. Aleksandar Matešić - Šandro, pok. Ante Merlo (s lijericom) i pok. Đino Vukasović* (Izvor: Zbirka fotografija obitelji Kuljerić)¹¹⁵
- Sl. 7. *Crtež lijericice pok. Ante Merla - na poleđini piše: »Stari Merlo Ante još svira na liri uz pjevanje i kad se u Silbi izvodi »Silbenski tanac«. / Merlo Ante izradio je istu ovakovu liru za Etnografski muzej u Zagrebu. / Ž. Kljaković«.*

---

114 Zahvaljujem prof. dr. sc. Povrzanović Frykman na podatku o autorstvu.

115 Zahvaljujem gđi Vanji Kuljerić na dopuštenju da objavim tu fotografiju.

(Nacrtao: Živko Kljaković - Silba, lipanj 1953.)

2. NOTNI PRIMJERI

Pr. 1. *Boem* (Zapisao: Zlatan Sindičić)¹¹⁶

Pr. 2. *Kvatro paši* (Zapisao: Zlatan Sindičić)

Pr. 3. *Hodili smo u školu* (Zapisala: Maja Povrzanović, prema pjevanju Gaetana Rasola)¹¹⁷

Pr. 4. *Teta Šabina* (Zapisao: Ivan Bošković, prema pjevanju Marije Marasović rođ. Brajević i Miroslave Rismondo rođ. Brajević)¹¹⁸

Pr. 5. *Postolina* (Zapisao: Zlatan Sindičić)

Pr. 6. *Šotiš* (Zapisao: Zatan Sindičić)¹¹⁹

Pr. 7. *Sibenski* (Zapisao: Igor Kuljerić)

Pr. 8. *Silbenski tanac* (Zapisao: Zlatan Sindičić)

Pr. 9. *Silbanski tanac - 1. motiv* (Zapisao: Milovan Gavazzi, prema pjevanju Bartula Supičića)¹²⁰

Pr. 10. *Silbanski tanac - 2. motiv* (Zapisao: Milovan Gavazzi, prema pjevanju Bartula Supičića)¹²¹

Pr. 11. *Silb'nski ples* (Zapisao: Milovan Gavazzi, prema pjevanju Bartula Supičića)¹²²

Pr. 12. *Lira zvoni, homo na tanac* (Zapisao: Ivan Bošković, prema pjevanju Marije Marasović rođ. Brajević i Miroslave Rismondo rođ. Brajević)

Pr. 13. *Lira zvoni, homo na tanac* (Zapisao: Ivan Bošković, prema pjevanju Sonje Motušić rođ. Lukin i Leposlave Ane Smoje rođ. Čatipović)¹²³

116 Maestro Sindičić je već prije zapisao melodiju tog plesa. Međutim, taj zapis nije bio sasvim točan pa ga je početkom lipnja 2021. ispravio. (Brusić, 1992: 39).

117 Pjesma se pjevala uz izvedbu plesa kvatropaši, ali i za zabavu, na putu do škole (Taš, 1953 a: 1; Povrzanović, 1983: 34).

118 Splicićanke pok. Marija Marasović - Mirjana i pok. Miroslava Rismondo - Mira bile su kćeri Silbenke pok. Marije Brajević rođ. Lovrović, koja ih je naučila pjevati pjesme s rodnog otoka.

119 Na kraju notnog zapisa prof. Sindičić je istaknuo da slijedi modulacija (Brusić, 1992: 38).

120 Prema zapisu uglednog hrvatskog etnologa pok. prof. dr. sc. Milovana Gavazzija, ovaj se motiv nekoliko puta ponavljao (Gavazzi, 1931: 10).

121 Nakon nekoliko ponavljanja prvog motiva, lijeričar bi puno puta uzastopno odsvirao ovaj motiv (Gavazzi, 1931: 10).

122 Pokojni Andrija Stojanović je u članku umjesto imena i prezimena pok. Bartula Supičića naveo Bartol Stipičić (Stojanović, 1972: 20 bilj. 8). Ime Bartol, a ne Bartul je uz Supičićevo prezime u svom članku naveo i pok. prof. dr. sc. Gavazzi (Gavazzi, 1931: 10).

123 Pokojna Leposlava Ana (Lepa) Smoje rođ. Čatipović bila je kći Silbenke pok. Veronike Čatipović rođ. Olivari. Majka ju je u djetinjstvu naučila pjevati pjesmu »Lira zvoni, homo na

3. NAPOMENE

1. Članak o plesovima i glazbalima otoka Silbe napisan je prema magistarskom radu »O glazbenom životu otoka Silbe«. ¹²⁴ Lektorirale su ga Kate Bošković i Iva Markulin, na čemu im zahvaljujem. Također zahvaljujem i g. Nebojši Marjanoviću na prijevodu sažetka.

2. Autori i/ili vlasnici crteža i fotografija uvrštenih u ovaj rad ustupili su svoja djela isključivo za potrebe ovog rada, stoga je zabranjeno njihovo preuzimanje.

3. Notni zapis prikazan na fotografiji 1. čuva se u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu (Povrzanović i Liptak, 1980). ¹²⁵

4. Fotografija 2. je iz zbirke fotografija Izvorne folklorne skupine »Silba«. Izvorno je objavljena 1972., uz članak pokojnog zadarskog novinara i pjesnika Miljenka Mandže (Mandžo, 1972: 2). ¹²⁶

5. Fotografije 4. i 5. su iz ciklusa »50 nijansi Silbe« (AMBIS pH, 2014. - 2021.).

6. Crtež lijerice na fotografiji 7. čuva se u arhivu Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu (Kljaković, 1953 a: 324). ¹²⁷

7. Primjeri 2., 5., 6. i 8. su preuzeti iz diplomskog rada »Glazbeni život Silbe« Natalije Brusić (Brusić, 1992: 37-38).

8. Primjer 3. je preuzet iz članka prof. dr. sc. Maje Povrzanović Frykman »Pjesme, glazbala i plesovi Silbe - građa s terenskog istraživanja« (Povrzanović, 1983: 34).

9. Primjeri 4. i 12. su zapisani po sjećanju na pjevanje pok. Marije Marasović i njezine sestre pok. Miroslave Rismondo. Te su se pjesme na Silbi pjevale krajem XIX. i početkom XX. stoljeća.

10. Primjer 7. je iz arhiva obitelji Lukin iz Zagreba. Nastao je početkom 60-ih godina XX. stoljeća. ¹²⁸

11. Primjeri 9. i 10. su preuzeti iz članka »Jedan narodni instrumenat sa Jadrana« tanac«, koju je s radošću pjevala do nekoliko dana prije svoje smrti.

Prilikom istraživanja na Silbi, pok. dr. sc. Ivančan je zabilježio i druge stihove koji su se pjevali na sličnu melodiju. Premda je preslušavanjem snimke to teško sa sigurnošću utvrditi, najvjerojatnije glase: »Marijančić, krivi opančić!« (Ivančan, 1973). No, današnjim kazivačima nisu poznati (Usmeni podatak - Marija Lukin, Sonja Motušić rođ. Lukin, Gordana Supićić rođ. Lukin, Ivan Lovrin i Tonko Paulina).

¹²⁴ Obrana rada održana je na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru, 13. prosinca 2019. godine.

¹²⁵ Zahvaljujem prof. dr. sc. Maji Povrzanović Frykman i dr. sc. Ivi Niemčić, ravnateljici Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, što su mi dopustile da objavim taj zapis.

¹²⁶ Zahvaljujem članicama i članovima IFS »Silba« na dopuštenju da koristim tu fotografiju.

¹²⁷ Zahvaljujem dr. sc. Ivi Niemčić i Kljakovićevu unuku g. Andreju Kljakoviću na dopuštenju da objavim taj crtež.

¹²⁸ Zahvaljujem Marku Lukinu i gđi Vanji Kuljerić na zapisu i podatcima o tom zapisu, kao i na dopuštenju da ga objavim.

pok. prof. dr. sc. Milovana Gavazzija (Gavazzi, 1931: 10).

12. Primjer 11. je preuzet iz članka »Jadranska lira na Silbi« pok. Andrije Stojanovića (Stojanović, 1972: 15).

13. Primjer 13. je zapisan prema pjevanju Sonje Motušić i prema sjećanju na pjevanje pok. Leposlave Smoje. Prilikom pjevanja Sonja Motušić je kretnjama ruku oponašala sviranje lijericice, dok se pok. Leposlava Smoje pri pjevanju uvijek njihalala, kao da pleše.

14. Sve primjere je u računalni zapis pretvorio Ivan Bošković.

15. O povijesti glazbe na otoku Silbi su u proljeće 2018. te u proljeće 2019. istraživali i studenti Odjela za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru, pod stručnim vodstvom zadarske muzikologinje, podrijetlom sa Silbe, doc. dr. sc. Katice Burić Čenan. Međutim, podatci koji su tom prilikom prikupljeni zabilježeni su i tijekom ranijih istraživanja pa se rezultati istraživanja te grupe studenata ne koriste kao izvor. Tim više što još uvijek nisu objavljeni.

16. Zahvaljujem kazivačima i svima ostalima koji su mi pomogli prikupiti građu za ovaj rad, naročito gđi Goranki Mitrović iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, gđi Anamariji Starčević Štambuk i Marku Lukinu iz Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, gđi Aniti Tičinović iz Sveučilišne knjižnice u Splitu, Jeleni i Mariji Bošković te Katji Marasović iz Splita. Također zahvaljujem i pok. prof. dr. sc. Nikoli Bubli koji je radu dao početne obrise.

SUMMARY

MUSICAL LIFE IN THE ISLAND OF SILBA – DANCES AND MUSICAL INSTRUMENTS

The geographical position of the island of Silba, on the border of Dalmatia and Kvarner, as well as the centuries-old orientation of the island's population to the sea, have greatly influenced the social and hence the musical life of the island of Silba. But despite the fact that in the second half of the 17th, 18th and the first half of the 19th century ships of Silba's captains and masters made a considerable part of the Zadar merchant navy, the possibilities of musical activity were rather limited. According to the data published in previous works on the island of Silba, as well as the data from several archives and those collected in researches conducted in the period from early summer 2014 to early autumn 2021, it is possible to briefly describe the development of Silba's musical life. However, as the data on music on the island of Silba in the collected material are rather scarce, this presentation mainly refers to the period from the mid-19th century to the mid-20th century.

A comparison of written sources with oral tradition and archival data indicates the fact that the musical life, as well as the social life of the island of Silba, is largely marked by external influences. Also, the aspiration of the population to constant changes and the tendency to abandon established customs and accept new, at a certain time modern, customs, reflected on the musical life, and especially on the development of dance music on the island of Silba. As a result of these changes, a part of the identity of the domicile population has been permanently erased, so today it is almost impossible to write about how and where certain dances were performed. However, thanks to this aspiration, social life in Silba was extremely interesting during the period from the mid-19th century to the mid-20th century.

Although Silba was not a significant musical focus and did not have institutions or enough educated individuals who might be able to preserve at least part of the abandoned customs for future generations, thanks to some records and material collected during a field research in the 20th and early 21st century, it is at least possible to speculate how the Silba's social or musical life developed. Based on the collected material on life on the island of Silba, but also on a comparison with life on other Croatian islands, it can be concluded that music was a very important part of life for the population of that island and that, as circumstances allowed, they tried to follow the aspirations in music, thus fitting into the then Dalmatian and European musical frameworks.

Keywords: island of Silba, city dances, Silba's folk dance, Adriatic lyre, accordion